

MI SLOVENI ZADARJA

Zagar Marija
Ulica OF 13
Koper

KOPER — 4. OKTOBRA 1957

POŠTINA PLAČANA V GOTOVINI

LETO VI. ŠTEV. 40

Izhaja vsak petek. Izdaja Časopisno-založniško podjetje »Primorski tisk« v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Kidričeva 26, tel. 170. Posamezni izvod 10 din. Celoletna naročnina 500 din, polletna 250 din, četrtletna 130 din. Za inozemstvo znaša letna naročnina 1000 din ali 8,5 am. dolarja. Bančni račun 65-KB-1-181. Prilogo »Uradni vestnik okraja Koper« prejema naročniki brezplačno. Rokopisov ne vračamo.

SLOVESEN ZAČETEK II. REVIEJE V SENOŽEČAH

Precejšen napredek

V nedeljo, 29. septembra, se je v Senožečah več tisoč ljudi, med njimi precejšnje število Tržačanov, udeležilo otvoritve enotedenske Revije gospodarstva in kulture, ki je druga po vrsti. Posebno pozornost je vzbujala živinorejska razstava, ki so se je s svojo živino udeležili živinorejci iz najširše okolice. V imenu OLO Koper je razstavljalce pozdravil

Sprejem v Postojni

Minulo soboto sta predsednik OLO Koper Albin Dujc in predsednik OO SZDL Koper Albert Jakopič-Kajtimir privedla v Postojni sprejem v počastitev desete obletnice priključitve Slovenskega Primorja k Jugoslaviji. Povabljeni so si popoldne najprej ogledali Postojnsko jamo, kjer so jim v koncertni dvorani pevci DPD Svobode iz Kopra zapeli nekaj partizanskih pesmi, zvečer pa je bil v prostorih Jamske restavracije sprejem. V krajšem govoru je predsednik Albin Dujc povabljenec orisal boj primorskega ljudstva za svobodo in dosežene uspehe v povojni graditvi. V kratkem kulturnem programu so nato sodelovali še pevski zbor, recitatorji in solisti DPD Svobode iz Kopra in Postojne ter koprski glasbene šole.

Med drugimi gosti sta se sprejema udeležila tudi podpredsednik Izvršnega sveta LRS Stane Kavčič in komandant postojnske garnizije generalmajor Dušan Korač.

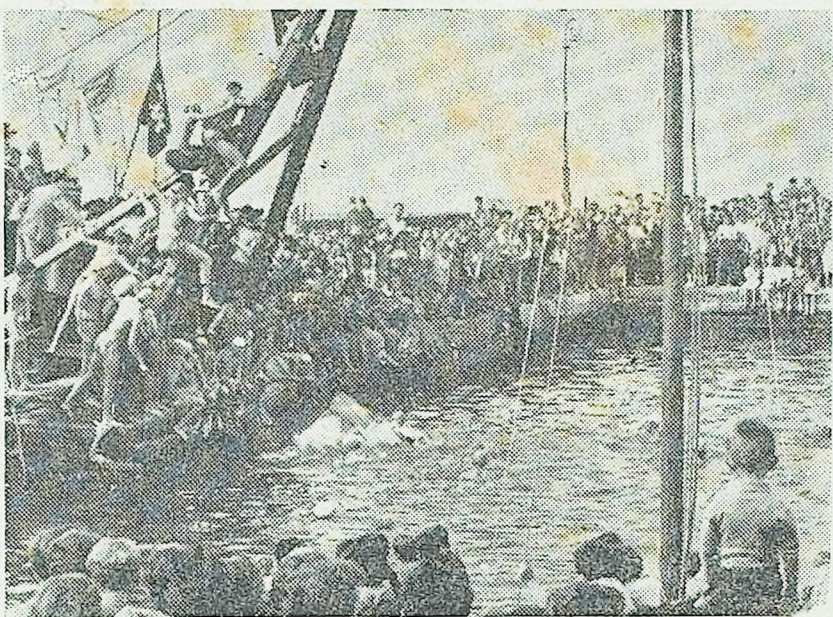
dr. Stanko Kovačič. Gospodarska razstava obsega živinorejo, mlekarstvo, sadjarstvo, poljedelstvo, lovstvo, obrtniško dejavnost, gozdarstvo itd. Razstavljeni so tudi poljedelski stroji.

Popoldne je domača dramska družina prikazala številnim gostom igro »Poslednji mož«. Naslednje dni bodo v Senožečah in okoliških vaseh predavanja s predvajanjem filmov o kmetijstvu. Razstava bo zaključena prihodnjo nedeljo z ogledom nove žage in podelitvijo nagrad razstavljalcem in udeležencem okrajnega kmetijskega natečaja bivšega OLO Sežana iz nove občine Divača.

Razstavljena živina, zlasti pa še predmeti na gospodarski razstavi kažejo, da je senožeško področje napravilo že v zadnjem letu (če letošnje primerjamo z lansko razstavo) dokajšen napredek na gospodarskem področju.

Začel se je odkup grozdja

V drugi polovici septembra so se v Kopru večkrat sestali predstavniki Zadrudne poslovne zveze, predsedniki in upravniki kmetijskih zadrug in zastopniki podjetja VINO-KOPER. Podrobno so pretresali vprašanje letošnjega odkupa grozdja, mošta in vina. Zastopniki podjetja VINO-KOPER so na teh posvetovanjih prikazali možnosti plasiranja istrskega vina na domačih in tujih tržiščih

Minulo nedeljo so imeli gojenci Pomorske srednje Sole v Piranu svoj vsakoletni tradicionalni praznik: mornarski krst. Po ustaljenih obredih se je po Piranu razvila povorka »strašnih piratov, morskoga vladarja Neptuna z njegovim spremstvom in uklenjenih mornarjev-novincev«. Obred je bil zaključen, ko je vsak novinec popil skodelo morske vode in sta ga dva »stara morskata volka« iz Neptunovega spremstva zavihnila v morje. Silkovita prireditev je privabila na obalo pristanišča nad tri tisoč domačih in tujih gostov.

in pri tem zlasti poudarili, da je zahodnoevropsko tržišče precej zasičeno z italijanskimi, francoskimi in španskimi vini, ki imajo znatno nižjo ceno kakor jo lahko ponudijo naša izvozna podjetja. Izrazili so bojazen, da ne bodo mogli na teh tržiščih prodati, če bi bile odkupne cene grozdja v Istri previsoke. Zastopniki Zadrudne poslovne zveze in kmetijskih zadrug pa so nasprotno

bili mnenja, da morajo biti odkupne cene za pridelovalce stimulative, posebno v sedanjem obdobju, ko se borimo, da bi čimprej obnovili naše zapuščeno vinogradništvo in uredili nove strnjene in sodobne površine vinogradov.

Končno so se dogovorili, da se začne odkup grozdja 1. oktobra in da so cene odkupa naslednje: za navadno črno in belo grozdje 2,20 din po sladkorni stopnji, za malvazijo in boronjo 2,50 din, za refošk 2,90 din, za kabernet, merlot, tokajec, muškati in druga plemenita grozdja pa 3,10 din po sladkorni stopnji. RU

POKAL SO ODNESLI KOPRČANI

V nedeljo dopoldne je bilo v VIKRČAH pri Ljubljani II. republiško tekmovanje obveznikov predvojaške vzgoje v orientacijskem patrolnem teku. Zmagala je požrtvovalna ekipa Kopra in si priborila prehodni pokal Sveta za šolstvo LRS. Na zaključni svečanosti je generalmajor Vujovič čestital koprski ekipi z naslednjimi besedami: »Pred desetimi leti na današnji dan je bil koprski okraj priključen Jugoslaviji. Zato vam, mladi tovariši, še prav posebno čestitam k zmagi.«

Ceneje in hitreje

V torek so na seji Sveta za gospodarstvo OLO Koper med drugim podrobno proučili stanje okrajnega deviznega in investicijskega sklada. Imenovali so posebno petčlansko komisijo, ki bo nekatera določena vprašanja proučila in na prihodnji seji Sveta predlagala ustrezne izvršitve in sklepe.

Seje Sveta za gospodarstvo sta se med drugimi udeležila tudi predsednik in podpredsednik OLO Albin Dujc in Franc Klubučar.

Okrajnemu ljudskemu odboru so sklenili predlagati spremembo dosedanje predvidene trase odseka nove ceste med Petrinjami in Kastelcem. Po novi varianti bo cesta res nekoliko daljša, a

cenejša za približno 100 milijonov dinarjev. Brez dvoma je pri takem prihranku nova rešitev za pristojne organe veliko bolj ugodna. Potrebno bo zgraditi le 1400 m povsem nove ceste mimo Petrinj, ki bo v začetku imela 6% padec. Za to bo treba investirati približno 60 milijonov dinarjev. Najprej bo tekla po dosedanji trasi. Cesto bo treba sodobno urediti, razširiti in odpraviti nekatera nevarnejša mesta in ovinke, za kar bo treba plačati približno 40 milijonov dinarjev. Skupaj torej 100 nasproti 210 milijonov dinarjem, kolikor bi bilo potrebno za gradnjo po prejšnjem načrtu, razen tega pa bi bila dela tudi hitreje izvedena. — jo

GOSPODARSKI KOMENTAR

Kljub dobri letini NI TRDNOSTI V CENAH

Lahko rečemo, da se v tem času približujemo višku odkupa kmetijskih pridelkov, kjer lahko označimo čas avgust—september kot višek za odkup zelenjave in sadja, naslednji mesec pa pomeni višek za odkup žitaric. Temu bo sledil še odkup živine, v prvi vrsti prašičev.

Kdor se danes vozi po progi proti Beogradu, vidi lahko grmade sladkorne pese, ki jo dovažajo proizvajalci na postajo, od tod pa v tovarne za predelavo. Sladkorna pesa je letos rodila kot že zlepa ne. Tako se je lanski dobri letini sladkorne pese pridružila letošnja. Posledica tega je, da se naša odvisnost od zunanje trga v tem pogledu znatno niža, saj smo zaradi lanske letine morali letos uvoziti za nad 50% sladkorja manj kot prej. Letošnja dobra letina nam daje nove upe za znižanje uvoza sladkorja.

Navedeni primer ni osamljen. Vemo namreč dobro, da je letošnja letina kmetijskih pridelkov v splošnem zelo dobra in da pričakujemo rekorden pridelek žitaric, zlasti pšenice, posebej še koruze, v Sloveniji pa dobro letino krompirja. Do tega uspeha je največ pripomogla dobra obdelava zemlje, velika uporaba naravnih in še več umetnih gnojil, obdelava vedno večjih površin, ki so bile doslej neobdelane, zlasti pa pravilnejša politika cen, ki daje pridelovalcem dovolj vzpodbude za boljše obdelavo in jih sili k večji delavnosti. Posebno je treba poudariti vedno večjo uporabo strojev, s katerimi v žitornih predelih orjejo globoko kot doslej še niso. Pokazalo se je, da kjer tudi vse poletje ni bilo dežja, to ni prav nič vplivalo na rast žit, posejanih na njivah, ki so bile globoko orane.

Kljub vsemu pa so se pojavile nove težave, ki jih nismo pravočasno predvidevali, niti nismo bili nanje pripravljeni. V prvi vrsti so nastale velike težave z vskladiščenjem pridelkov, ker manjka skladišč. Zato so bili do danes podzeti razni ukrepi. Med njimi sta zlasti omembe vredna dva, in sicer krediti odkupnim podjetjem, ki naj bi jim omogočili dati prodajalcem-pridelovalcem predjume za odkup njihovih pridelkov, ti pa bi ostali do nadaljnjega vskladiščeni pri njih. Drugi ukrep pa je odobranje posebnih potrošniških kreditov, s katerimi naj bi si potrošniki nabavili že sedaj vse, kar jim je potrebno za ozimnico. Na ta način naj bi se vsaj za silo premostile težave, nastale zaradi pomanjkanja skladišč pri odkupnih podjetjih in zadrugah. Slednje se tudi nočejo preveč zalagati z blagom in s tem vezati svoja sredstva, za katera morajo navadno plačevati bankam obresti.

Druga težava je nujna posledica prve. Vemo, da je država zajamčila zadrugam minimalne cene pšenice in to v višini 36 din za kg. Po odbitku dela za investicijski sklad in marže naj bi pridelovalec dobil nekako 32 din za kg. Navedeni vzroki, povečana ponudba in potreba po denarju pa so ustvarila položaj, da ponujajo zadruga pridelovalcem nižje cene in to 28 do 30 din za kg, v izjemnih primerih celo po 20 din. Tako se tudi tu ponavlja primer, da se večja razlika med odkup-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Obsežna zdravstvena akcija ZA ZAŠČITO OTROK

V vrsti tekočih gospodarskih in drugih vprašanj sta Svet za družbeni plan in finance in Svet za gospodarstvo OLO na svoji skupni seji med drugim sklenila predlagati Okrajnemu ljudskemu odboru najetje okrajnega posojila pri Narodni banki v znesku 581 milijonov 788 tisoč dinarjev. Gre za obratna sredstva 12 gospodarskih organizacij, ki so letos povečala obseg svojega poslovanja. Razen tega bodo štiri podjetja, ki ne izpolnjujejo pogojev zveznega odloka o kreditih za povečanje obsega poslovanja, dobila kredit za obratna sredstva iz okrajnega investicijskega sklada v znesku 34 milijonov 457 tisoč dinarjev.

Oba sveta predlagata v odobritev tudi izplačilo 7 milijonov dinarjev

kot pomoč za boj proti poliomielitisu — otroški paralizi. Za letošnje predvideno cepljenje predšolskih otrok proti tej bolezni je potrebno zbrati v okviru vse Slovenije kar 189 milijonov dinarjev. Od tega odpade na okraj Koper približno 13 milijonov dinarjev. Velik del nepokrite razlike — 6 milijonov dinarjev — bo prispeval Okrajni zavod za socialno zavarovanje, ostanek pa bodo morale zbrati gospodarske organizacije in ustanove v koprskem okraju.

Proti otroški paralizi bodo morali biti otroci trikrat cepljeni s Salkovim cepivom, sicer cepljenje ne bo učinkovito. Cepljenje bo stalo starše 600 dinarjev, kar ni veliko, če pomislimo, kako je bolezen nevarna in kakšne posledice lahko zapusti na otroku.

Cepljenje bodo morale plačati vse družine, razen tistih seveda, ki so pod socialnim varstvom. Prispevek staršev pa je, glede na dejanske stroške cepljenja, le nekaj simbolični prispevek.

Svet za družbeni plan in finance je nato potrdil na svoji ločeni seji še predlog letošnjega predračuna okrajnega sklada za gospodarske kadre. Sklad bo imel letos približno 40 milijonov dinarjev dohodkov in prav toliko izdatkov. Tri četrtine teh sredstev bodo porabili za finansiranje gradnje industrijske kovinarske šole v Kopru, 2 milijona 400 tisoč bodo porabili za opremo Vajenskega doma v Kopru, 3 milijone 600 tisoč dinarjev pa so namenili porabiti za pomoč podjetjem pri strokovnem usposabljanju tehničnega in gospodarskega kadra. — jo

Ta teden je odprt za promet predzadnji urejeni del nove ceste Koper—Ljubljana na odseku Petrinje—Kozina. Slika kaže delavce, kako končujejo zadnja dela pred dokončanjem cestišča na začetku novega odseka pod Petrinjami.

NA NEKDAJ PASIVNEM PODROČJU JE VZCVELA MOČNA INDUSTRIJA

„JAVOR“ je gospodarski steber Pivke

Živahno zanimanje za gospodarska vprašanja in za delo občinskega ljudskega odbora, to je bila značilnost zborov volivcev pivške občine. K razgibanju razpravi pa je v veliki meri pripomogla izčrpna analiza razvoja gospodarstva občine v obdobju od uveljavljanja sedanjega komunalnega sistema, iz katere povzemamo nekaj ugotovitev.

Na osnovi podatkov gospodarjenja v letošnjem prvem polletju lahko zaključimo, da se bo celotni dohodek ob koncu leta povečal za 37% v primerjavi s celotnim dohodkom v letu 1955, saj bo letošnja realizacija dosegla brez prihodov privatnikov vrednost več kot milijardo 750 milijonov dinarjev. Se boljše sliko gospodarskega uspeha pa kaže velik porast narodnega dohodka. Medtem ko je bil le-ta leta 1955 ocenjen na približno 328 milijonov dinarjev, je v letošnjem letu predviden celo na 464 milijonov din. Nemajhno uslugu pri takšnem povečanju realizacije dohodka ima industrija, predvsem tovarna vezanih plošč in furnirja »Javor« v Pivki, ki je z nabavo sodobnih strojev in naprav v skupni vrednosti 173 milijonov din ter z modernizacijo obrata, saj so za gradbena dela potrošili več kot 400 milijonov dinarjev, dosegli popolno izkoriščanje tovarniške zmogljivosti.

Skoraj 43% prebivalcev pivške občine živi od kmetijstva. Pri tem pa je treba poudariti, da tamkajšnji kmetovalci še niso izkoristili vseh ugodnosti, ki jih daje skupnost za razvoj kmetijstva. To se kaže predvsem v tem, da hektarski donosi niso dosegli tiste višine kot bi jo lahko, če bi bolj izkoristili zemljišča, ki so izredno ugodna za gojenje določenih kultur. Omeniti je tudi treba, da je bilo vse premalo truda vloženega v tolmačenje koristnosti uporabljanja agrotehničnih ukrepov. Na drugi strani pa kmetovalci sami niso pokazali dovolj razumevanja za osvajanje sodobnih načinov kmetovanja.

Znatno se je povečala proizvodnja mleka: medtem ko je bilo leta 1955 na področju kmetijskih zadrug Dolane in Košana odkupljenega 436.730 l mleka v skupni vrednosti več kot 10 milijonov 700.000 dinarjev, je bilo letos v prvih sedmih mesecih odkupljenega že 376.200 l mleka.

V sadjarstvu so potrošili znatna denarna sredstva za nakup zaščitnih sredstev in za borbo proti kaparju ter drugim sadnim škodljivcem. Pa čeprav je letošnja akcija za uničevanje majskega hrošča dobro uspela in so se sadjarji prizadevno lotili škropljenja sadnih dreves, je bilo storjenega še vse premalo, da bi se sadjarstvo v koškanskem in dolanskem predelu razvilo tako kot bi se lahko. Premalo so tamkajšnji sadjarji poskrbeli za povečanje nasadov in gojitev kvalitetnih vrst sadja. So tudi primeri, ko je sadno drevje prepuščeno naravnim rastim in okužbam. Zato bo treba v prihodnje navajati sadjarje k urnejšemu gospodarjenju.

Na področju pivške občine poslušajo 4 kmetijske zadruge in eno kmetijsko posestvo. Osnovna napaka poslovanja kmetijskih zadrug je ta, da jim je bližja gospodarska dejavnost kot pa težnja po pospeševanju kmetijstva.

Maloprodajna trgovinska mreža je z reorganizacijo dosegla boljše preskrbo potrošnikov z živili, tekstilom in obutvijo, ni pa še uspela izboljšati preskrbe z zelenjavo in kruhom. Letos predvidevajo, da bo trgovinska dejavnost dosegla za okrog 198 milijonov din realizacije. Sorazmerno visok porast dohodka v državnem sektorju gospodarstva (leta 1955 je beležil 27 milijonov, leta 1956 31 milijonov, letos pa predvidevajo 45 milijonov dinarjev) je pripisovati izboljšanju organizacijske strukture gostinskih podjetij.

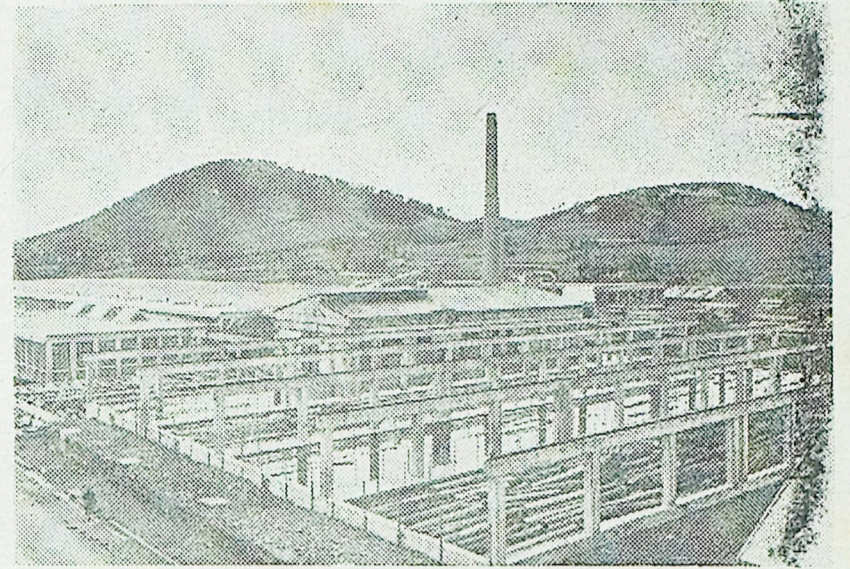
V zadnjih dveh letih so na področju pivške občine porabili 7 milijonov 300.000 dinarjev za popravilo vodovodov, cest in šolskih poslopij. Kaže pa, da bodo potrebna še znatna sredstva za dokončno ureditev številnih komunalnih vprašanj.

Veliki izdatki, ki bremenijo občinski proračun, so vključeni v dajatvah za zdravstvo in socialno skrbstvo. Verjetno bodo tudi letos porabili v ta namen okrog 15 milijonov dinarjev in še skoraj 7 milijonov dinarjev za začetek gradnje Zdravstvenega doma. Predvideno je namreč, da bodo letos porabili za kritje stroškov oskrbovanja v bolnišnicah več kot 6 milijonov dinarjev, po okrog dva milijona dinarjev bo znašala dotacija Zdravstvenemu domu v Postojni in skupna vsota štipendij in podpor dijakom, približno 820 tisoč dinarjev je namenjenih za vzdrževalnino oskrbovancev raznih domov, skoraj pol milijona dinarjev za vzdrževalnino otrok v domovih, ostalo pa je predvideno za izplačilo raznih podpor, za vzdrževanje mlečnih kuhinj, za organiziranje počitniških kolonij, za zdravstveno službo itd.

Velja tudi zapisati, da je marsikaterega volivca presenetila ugotovitev, da so bili lani stroški šolanja za enega otroka povprečno 11.268 dinarjev (v Palčju celo 27.807 din) in da bo letos 46 dijakov prejelo okrog milijon 100 tisoč dinarjev iz fonda socialne pomoči, 36 dijakov pa milijon 300 tisoč dinarjev kot pomoč Zveze borcev.

Vsi zbori volivcev so odražali ne samo, kot je uvodoma rečeno, živahno zanimanje za gospodarski razvoj občine, pač pa tudi težnjo, da bi se povečal krog družbenih upravljalcev. Sedaj sode-

luje v raznih organih družbenega upravljanja 712 prebivalcev občine, se pravi vsak 13. občan, kaže pa, da se bo s krepitvijo komunalnega sistema število družbenih upravljalcev še znatno povečalo. In še to: na zborih volivcev je krepko prišla do izraza ne želja, pač pa zahteva, da bi podobne analize gospodarskega stanja občine novo izvoljeni člani občinskega ljudskega odbora svojim volivcem večkrat predložili. Kajti le na ta način bodo volivci podrobno seznanjeni z vso občinsko problematiko in na svojih zborih prispevali s predlogi k rešitvi tega ali onega problema.

Pogled na preurejena tovarniška poslopja lesnega kombinata »Javor« v Pivki kaže na velik napredek tega podjetja

USPEHI IN PROBLEMI POSTOJSKE OBČINE

VRATA V PODONAVJE

Ozemlje na področju občinskega ljudskega odbora v Postojni je kraškega značaja. Sestavljajo ga obširni gozdni predeli in del flišnega področja pivške občine. Podnebje je zelo spremenljivo, značilne pa so večje količine padavin. Zelo ugodna je prometna lega, saj se razteza ozemlje ob tako imenovanih »postojnskih vratih«, ki so najugodnejši naravni prehod med Sredozemljem in podonavskimi pokrajinami. Dobre prometne zveze ter svetovno znana Postojnska jama in najprimernejša turistična pot z zahoda v Jugoslavijo in na Jadran, so vsekakor za jugoslovanski turizem in s tem za vse naše gospodarstvo svojevrsten kapital.

Gospodarska struktura občine je kmetijska, poudarjena pa so tiste panoge, ki so navezane na turizem in prometne zveze.

KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO

Obilna krma in okopavine dajejo poljedelstvu in živinoreji posebno mesto. Pomembne so tudi obsežne gozdne površine, ki na eni strani nudijo kmetovalcem v času, ko ni dela na polju, stranski zaslužek, hkrati pa so to surovine za lesnoindustrijska obrata v Postojni in Belskem. Letno posekajo okrog 60.000 m³ lesa, od česar ga predelajo v industriji okrog 25.000 m³. Gozdne površine merijo 48,5% od skupnih površin.

DOBRO SO ZASTAVILI

Člani kmetijske zadruge v Ilirski Bistrici — 396 jih je — so te dni na polletnem občnem zboru temeljito pretresli uspehe dela v prvih šestih mesecih letošnjega leta. Ugotovili so, da so letošnji program dela uspešno izvajali, saj so med drugim uredili skladišče za odkup in vezanje sena (vrednost gradbenih del je ocenjena na 2 milijona 600 dinarjev), flakovali so lopo za shranjevanje kmetijskih strojev, kupili so nov trier za čiščenje žita in nabavili najrazličnejše poljedelsko orodje.

Med pospeševalnimi odseki sta bila najbolj delavna sadjarski in živinorejski odsek. Tako je n. pr. sadjarski odsek uredil 16 ha novih strnjenih sadovnjakov ter izboljšal kakovost sadovnjakov v

Harijah. Živinorejski odsek je organiziral molzno kontrolo, vpeljal umetno osemenjevanje goveje živine in uredil rodovnike plemenske živine, kar je združniškom omogočilo, da so izlčitirali višje prodajne cene kot so veljale pred leti. Poljedelski odbor pa je pričel s poskusnim gnojenjem travnikov — dobro gnojni travniki so namreč osnovni pogoj za pridobivanje kakovostne krme — in pri tem dosegel lepe uspehe.

Ta kmetijska zadruga je v prvem polletju imela 883.560 dinarjev dobička. Vsekakor razveseljuje ugotovitev, če upoštevamo, da je v desetih letih svojega obstoja morala prebroditi vrsto težav, ki jih je premostila le z dobro organizacijo dela in se uvrstila med tiste kmetijske zadruge v našem okraju, ki najkrepkeje stopajo po poti socializacije vasi in povečanja kmetijske proizvodnje.

Ob zaključku občnega zbora so združniki izvolili za kandidata v občinski zbor proizvajalcev predsednika KZ Jožeta Urbančiča in Nado Slavec zato, ker so prepričani, da bosta lahko v bodočem občinskem ljudskem odboru s svojimi dosedanjimi delovnimi izkušnjami najbolje prispevala k nadaljnjemu razvoju ne samo zadruge, pač pa tudi k razvoju ilirskobistriške občine. ag

V Prestranku kandidira v Občinski ljudski odbor Postojna dose-danji predsednik postojnske občine Jože Baša. Tovarš Baša je med prebivalstvom občine zelo priljubljen, saj se je kot predsednik občine v preteklih letih zelo zavzel za razširitev Lesno-industrijskega podjetja LIP Postojna, Tovarne mesnih izdelkov, za zgraditev večjega števila stanovanjskih objektov ter za rešitev vrste komunalnih vprašanj vasi postojnske občine

jarstvo daje letno komaj 117 ton sadja ali 40,6 kg sadja na kmečkega prebivalca nasproti 517 kg v okrajnem merilu. Izdatnejša je živinorejska proizvodnja, ki daje letno 1558 ton mesa in maščob (živa teža!) in 2234 hl mleka.

INDUSTRIJA

Lesno-industrijska podjetja na območju postojnske občine predelajo letno okrog 25.000 m³ lesa v deske in furnir, v zadnjem času pa izdelujejo vse več tudi končnih izdelkov. Letno izdelajo

okrog 17.000 m³ rezanega lesa, 2700 m³ zabojev, 1800 m³ furnirja in za okrog 41 milijonov končnih izdelkov. Po vrednosti končnih izdelkov je najpomembnejša tovarna furnirja v Prestranku.

Tovarna mesnih izdelkov v Postojni, ki se je razvila iz obrtnega podjetja, predela letno okrog 600 ton svežega mesa in izdelala 260 ton mesnih izdelkov.

Čeprav vsa industrijska podjetja na področju občine izvažajo 40% svojih izdelkov, so osnovna sredstva zelo izkoriščena, in znaša njihova fizična sposobnost le 50,2%. Z oziroma na zastarelost osnovnih sredstev so industrijska podjetja v postojnski občini na predzadnjem mestu v okraju. Tudi finančni položaj podjetij je relativno slab. Izjema je le lesno-industrijski obrat »Javor« v Prestranku. Pred leti je bilo v Postojni ustanovljeno tudi obrtno podjetje kovinske stroke »LIV«, v katerem izdelujejo litino, strojne in orodne dele za druga podjetja in za široko potrošnjo.

TRGOVINA

Po obsegu prometa v trgovini na debelo je postojnska občina na drugem mestu v okraju, saj trgovska podjetja na debelo oskrbujejo oziroma nabavljajo blago za odjemalce v pivški kotlini ter v Cerkljanski in Loški dolini. Na drugem mestu v okraju je tudi promet v trgovini na drobno, saj odpade na enega prebivalca za 86.000 din prometa nasproti 63.000 din v primeri z okrajem.

V trgovini na drobno je zlasti slabo zastopana prodaja sadja in zelenjave, ker ni mnogo prodajal, da bi med seboj konkurirale. V času sezone pa je sadje v Postojni tudi za 50% dražje od nabavne cene. Kljub večkratnim razpravam na zborih volivcev o dokaj kritični preskrbi s sadjem in zelenjavo pa še ni nič boljše.

TURIZEM IN GOSTINSTVO

Prehodni turizem je v Postojni dobro razvit, saj obišče jamo letno do 200.000 ljudi, med njimi okrog 60.000 tujcev. Da bi se ti prehodni turisti še več časa zadržali v Postojni, bi jim bilo treba nuditi mimo prenočišča tudi razvedrilo. Občina Postojna ima skupaj le 85 prenočišč (Piran 1086!). Tudi gostinski obrati so v večini primerov nesodobni, saj imajo slabo opremljene kuhinje, so brez hladilnikov in drugih strojev za pripravo hrane. Promet gostinskih obratov, zlasti v Postojni, je izrazito sezonskega značaja, dosega pa 12.250 dinarjev na prebivalca.

Vse družbene organizacije vabimo k naročilu nove ilustrirane revije »Sodobna pisarna«. Pisarniški uslužbenci vseh vrst jo bodo nujno potrebovali za izboljšanje svojega dela. Zahtevajte prospekt pri upravi, Ljubljana, Gosposka 12.

Bilo bi prav . . .

... če bi telefonistke koprške poštne telefonske centrale pred prekinitvijo pogovora bile vsaj toliko prijazne in upoštevale nečeta priporočila koristnikov telefona in povedale, da prekinjajo zaradi medkrajnega pogovora. Namreč tak način opozarjanja je povsod že udomačen. Gre le za nekaj dobre volje in več zbranosti pri delu. Tako opozarjanje pa je za Koper še zlasti potrebno, ko vsi vemo, kakšne so naše centrale, da je pogostokrat prekinitve posledica slabih naprav. S tem bodo marsikomu prihranile nepotrebno razburjanje, pa čeprav se ne bodo takoj javile, ko jih bo klical — dobra volja je povsod najboljja;

... če bi nekatera podjetja odpravila prakso, da njihove tarifne pravilnike za masne honorarje sestavljajo ljudje, ki niso v delovnem razmerju s podjetjem.

OBČNI ZBORI NAŠIH PROSVETNIH DRUŠTEV

MKUD »Srečko Kosovel« v Tomaju

V sredo, 25. septembra, so imeli na nižji gimnaziji v Tomaju svoj letni občni zbor člani MKUD »Srečko Kosovel«.

Iz poročila predsednika, dijaka Franca Šturma, sem povzela, da je imelo v pretekli sezoni društvo velike načrte, ki so jih večji del uresničilo. Razen knjižnice so ustanovili še izobraževalno sekcijo, pevski in tamburaški zbor, dramsko skupino, telovadni odsek, fotografsko in modelarsko skupino.

Knjižnica je bila odprta dvakrat tedensko skozi vse leto. Izposodila je 2500 knjig. V knjižni-

novih pesmi in je nastopal na raznih proslavah. Na mladinskem festivalu v Sežani so dobili naši pevci diplomu.

Dramska skupina je nastopala z mladinsko igro Kristine Brenkove »Mačeha in pastorka«. Z izkupičkom za predstave so plačali kulise in šli na izlet v Škocjanske jame.

Tamburaški zbor se je sicer boril z začetnimi težavami, vendar so vadili redno in bodo v bodoči sezoni pokazali sadove svojega dela.

Zelo dobro se je odrezala telovadna skupina, ki je nastopila na

katerimi gre omeniti pevski zbor iz Proseka in Kontovela pod vodstvom dirigenta Milana Pertota. Občinstvo je rojake s Tržaškega navdušeno pozdravilo. Prijeten literarni večer so priredili slavisti ljubljanske fakultete. Recitali so pesmi Srečka Kosovela in brali svoja dela.

Med svoje uspehe šteje društvo tudi dejstvo, da je Radio Koper posnel na magnetofonski trak naš pevski zbor, tamburaše in odlomke iz igre, ki jo je pripravila dramska družina. Občinski zbor Zveze Svobod in prosvetnih društev v Sežani pa je izrazil svoje priznanje MKUD »Srečko Kosovel« v Tomaju z denarno nagrado in diplomu.

Volitve za nov odbor tomajskega prosvetnega društva so potekale v prijetnem vzdušju in novo izvoljeni člani so govorili o nalogah, ki jih čakajo in ki jih bodo reševali s še več veselja in dobre volje.

Prav bi bilo, da bi imeli še več podobnih mladinskih društev, saj je mladina temelj, na katerem gradimo lepše in srečnejše življenje.

Ivanka Turšič

To je folklorna skupina idrijske gimnazije. Leto dni so se dekle in fantje vneto učili, trenirali in se pripravljali za javni nastop. Razen najbolj običajnih gorenjskih plesov so se učili tudi koroške, srbske, ruske, belogranjske, panonske in slavenske plesne. Čas, ko so morali pokazati svoje znanje in sadove požrtvovalnega dela, se je bližal z vso naglico. V srcu vsakega člana folklorne skupine je trepetalo vprašanje: bomo uspeli? In da so uspeli na svojem prvem nastopu, ko so izvedli bogat in pester program, nam pričajo njihovi nasmejani obrazi, zadovoljni in polni upanja še za bodoče uspehe.

ci sta delali v glavnem dve četrtošolki, ki sta zato prejeli denarno nagrado.

V izobraževalni sekciji so imeli četrtošolci gimnazije 25 različnih predavanj, ki se jih je udeležilo nad tisoč poslušalcev. Predavatelj je moral biti pripravljen, da je odgovarjal na razna vprašanja poslušalcev. Včasih je bila razprava kaj zanimiva.

Mladinski pevski zbor, ki je štel 58 članov, je naštudiral 12

proslavi »Tedna mladosti« skupno s tomajskim Partizanom. Pripravili so pester in lep spored.

Fotografski krožek je oživel posebno na pomlad in člani se lahko pohvalijo z nekaterimi lepo uspelimi slikami. O modelarski skupini pa ni mogoče reči kaj posebno pohvalnega, ker je premalo delala.

Domače kulturno prosvetno društvo pa je organiziralo tudi nastope nekaterih gostov, med

Iz ljudskoprosvetnega dela na Tržaškem

Naš stalni dopisnik poroča:

Po poletnem odmoru spet oživlja prosvetno delo v mestu in na podeželju. To pa je šele začetek, ker se bo prosvetno življenje popolnoma razvilo šele v zimskih mesecih.

Naše gledališče, ki pripravlja letos spored, še ni začelo z novo sezono, pač pa izrablja ugodno vreme za prireditve na podeželju, kjer izvaja razna dela iz lanskega repertoarja. Nastopilo je že v vseh večjih vaseh na Tržaškem s Pregarčevno »Sagro«, Patrickovo »Vročo krvjo« in Nušičevo komedijo »Zalujoči ostali«. Kljub obilnemu delu, ki ga imajo zdaj ljudje po vaseh s trgatvijo in drugim, so vse predstave še precej dobro obiskane. Vsekakor pa gre članom SNG vse priznanje za njihovo naporno delo in požrtvovanje, ki ga terjajo predstave na podeželju.

Omeniti je treba še razne skupine in prosvetna društva, ki so že pokazale svojo aktivnost v novi sezoni. O pevskem tradicionalnem koncertu, ki ga je organiziralo tudi letos prosvetno društvo iz Šempolaja in kulturni prireditvi na Opčinah smo že na kratko poročali. V soboto zvečer pa se je občinstvu predstavilo na stadionu »I. maj« Društvo slo-

venskih srednješolcev z igro Olge Schemplugove »Med polnočjo in svitom« v priredbi in režiji Adrijana Rustje in scenski zamisli Pavla Tonona. Nastop naših dijakov je razveseljivo dejstvo in vse kaže, da ne bo ostalo le pri tem, ker imajo še druge lepe načrte in dobro voljo. Zal pa akademski mladina še vedno spi in nihče je ne more, ali je ne zna prebuditi iz tega žalostnega spanja in mrtvila, ki ji nista v čast.

Mladina iz Trebč pa je v nedeljo, 22. septembra, prikazala v Prosvetnem domu na Opčinah ljudsko burko »Izgubljeni in zopet najdeni mož«.

In za zaključek spet veselo novost: te dni izide v Trstu nova mladinska revija »Jadro«, v kateri bo sodelovala in jo urejevala srednješolska in višješolska, delavska in kmečka mladina. B.

IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

Pri republiški zvezi »Svoboda« in prosvetnih društev Slovenije je bilo posvetovanje o izobraževanju odraslih. Sklenili so, naj bi to dejavnost organizacijsko oblikovali v občinskih središčih, okrajih in republikah pa naj bi imela le direktivno vlogo. Dosedanja praksa in izkušnje prosvetnih delavcev pa kažejo, da lahko poteka ta dejavnost v okviru Svobod in prosvetnih društev, pa tudi na ljudskih univerzah in podobnih ustanovah.

NOVITETE NA KNJIŽNI POLICI

MILAN ŠEGA: ZGODE IN NEZGODE KRALJEVSKEGA DVORA

Založbi Mladinske knjige v Ljubljani je brez dvoma treba priznati veliko skrb za izdajo del domačih avtorjev. Na tem polju je zabeležila novo delo: »Zgode in nezgode kraljevskega dvora« pisatelja Milana Šega, ki je s svojo mladinsko knjigo »Zgodbe o živalih« že doživel velik uspeh ne samo v Sloveniji, ampak tudi v drugih mestih Jugoslavije (Zagreb, Sarajevo).

Tudi Šega išče v svojem pisanju nekaj novega — spojitev starega pravljničnega sveta z današnjo, napredno miselnostjo. Njegovi prijemi pri tem iskanju so v naši literaturi nekaj povsem originalnega, svojevrstnega. Avtor združuje satirične osti z ljubeznivo pravljico, to se pravi resničnost in imaginarnost. Zato nastopajo v knjigi pravi otroci in pa lutke, tako nekako kot je že poskušal v nekaterih svojih filmih Walt Disney. Otroci so pri Šegi zastopniki današnjega, re-

Lutke bodo spregovorile

V splošno veselje mladine in odraslih bo končno tudi v Kopru ustanovljeno lutkovno gledališče, ki ga posebno naši najmlajši zelo pogrešajo. Organizatorji, ki sestavljajo ansambel novega odra, so predvsem starejši tovariši, ki so že sodelovali ali celo vodili lutkovna gledališča, zato ni dvoma, da bo nova lutkovna ustanova uspela.

Da so morali ustanovitelji prebroditi kup težav, o tem ni dvoma. Ze vprašanje prostora jih je stalo nemalo razmišljanja in težav, da ne govorimo o nabavi rekvizitov, ki so si jih morali celo sposoditi pri že renomiranem LG iz Kranja. Prav zato bo potrebno, da bodo društva in organizacije, ki so omogočile skromen začetek, tudi v bodoče podpirale mladi oder, dokler ne bo dokončno opremljen. Šele takrat bomo lahko govorili o neki ustaljeni obliki dela in stalnem ansamblu, ki bo samostojno in z lastnimi dohodki prirejal redne predstave. Organizatorji mislijo tudi na gostovanje na podeželju. Ti načrti pa so s tem odrom neizvedljivi, zato bo treba naročiti še enega, prenosljivega.

Tov. Gombač, ki je eden najpripravejših organizatorjev lut-

kovnega odra, je mnenja, da bodo kljub nekaterim težavam predstave lahko 2—3-krat tedensko v stavbi društva »Svoboda«, kjer v ta namen že preurejajo staro kino dvorano. K sodelovanju bodo pritegnili tudi mladino, predvsem učiteljske, ki jim bodo tovrstne izkušnje v poznejši praksi zelo koristile.

Z veseljem pričakujemo dne, ko se bo med številnimi lepaki, ki vse pogosteje vabijo na ples, pojavil tudi tak, ki vabi mlado in staro pred oder govorečih lutk. Bb

Nakratko

POTUJOČE GLEDALIŠČE

Misel o potujočem gledališču je hotel že nekoč uresničiti naš znani režiser Bojan Stupica, toda za uresničitev je potreboval 15 milijonov dinarjev. Ker pa tega ni bilo, je ostal potujoči ansambel le na papirju. Letos se je tega svojevrstnega načrta oprijel režiser prijedorskega gledališča Rade Marić in postal organizator hrvaškega potujočega gledališča, ki se bo vzdrževalo samo.

Gledališki ansambel bodo sestavljali neangažirani igralci, ki bodo nastopali pod nazivom »združenje«. Ker je nehalo delovati okrog 11 jugoslovanskih gledališč, je ostalo približno 68 gledaliških ljudi brez redne zaposlitve. Ti se bodo z veseljem vključili v novo gledališče. Marić predvideva, da bo imela vsaka jugoslovanska republika tako umetniško skupino. V Beogradu se deluje tako imenovano »Svobodno gledališče«.

Za letošnjo sezono si je Marićevo gledališče že postavilo repertoar, ki ga sestavljajo predvsem ljudska dela domačih avtorjev.

SARAJEVSKI BALET V LJUBLJANI

Prvič je gostoval balet sarajevske Opere v Ljubljani leta 1955, ko se je vračal z izredno uspele turneje po Svici, kjer je dobil laskava priznanja mednarodnega občinstva. Takrat so sarajevski gostje uprizorili »Ohridsko legendo«. Ponovno so sarajevski gostje obiskali Ljubljano v sredo, 2. oktobra letos ter so uprizorili Mursorškega »Noč na Lisi gori«, Ravelov »Bolero« in Konjovičev »Triptihon«. Tudi Ljubljana je sprejela gostovanje baleta sarajevske Opere s priznanjem in je izrazila željo, da bi jo še obiskal.

zanske junake, zanimive dogodke iz njihove borbe in iznajdljivih podvigov. Avtoričino pripovedovanje preveva avtobiografska zavzetost, občutljivost in posluš za drobna čustva in doživlja ter ponekod lirčni način pripovedovanja.

Knjigo je izdala Mladinska knjiga v svoji »Cicibanovi knjižnici« v lepem in tekočem prevodu Janeza Gradišnika ter z originalnimi ilustracijami Vesne Borčičeve.

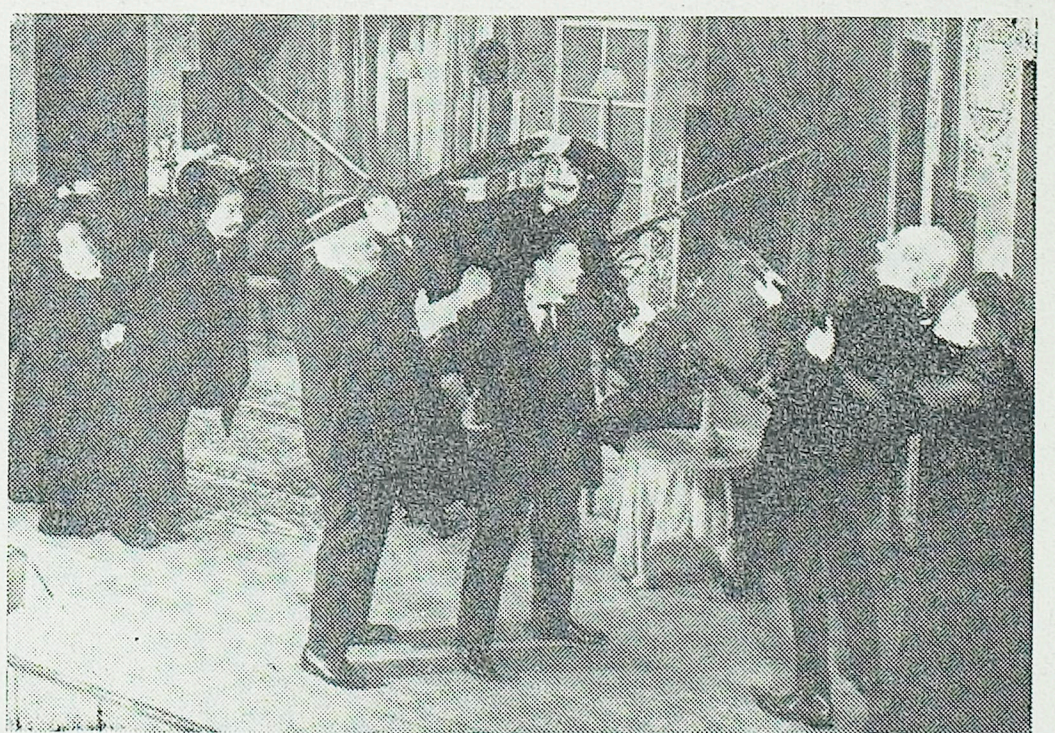
Kakor smo kratko poročali že v prejšnji številki, gostuje te dni na odrih naših mest SNG iz Trsta, in sicer s Steinbeckovo dramo »Živi plamen« in z Nušičevo komedijo »Zalujoči ostali«. V Kopru smo videli samo Nušiča, ker smo se s Steinbeckom seznanili že v poletnih mesecih.

Tržaško uprizoritev Nušičeve komedije je režiral M. Sanein, sceno zanjo je izdelal Jože Cesar. Nastopa ves ansambel SNG. Prevod Josipa Vidmarja je preložil v tržaško narečje Mikula Letić, kar je sicer spričo tipičnega srbskega miljeja, kl ga opisuje avtor, tvegano početje. Tr-

žačani imajo sploh veselje do prenašanja iger v narečje in kar je najbolj čudno, se jim je to do zdaj še kar posrečilo. To pa je tudi priznanje avtorju, ker njegovi tipi niso samo srbski, ampak so prav tako življenjski tudi v Trstu ali kje drugje.

Tako smo sicer gledali Nušiča, videli pa smo stare Tržačane.

Komedija »Zalujoči ostali« je poslovična predstava Antona Požarja, ki zapušča odrske deske in odhaja v pokoj. Njegova odrska kariera je tesno povezana z rastjo in težko borbo našega gledališča v Trstu. Gleda-

liško občinstvo se ga s priznanjem in hvaležnostjo spominja iz številnih vlog, od preprostih do zahtevnejših.

Po vseh naših odrih je naletela predstava »Zalujoči ostali« na simpatičen sprejem in je izvabljala mnogo prijetnega smeha.

Tudi v Divači nov zdravstveni dom

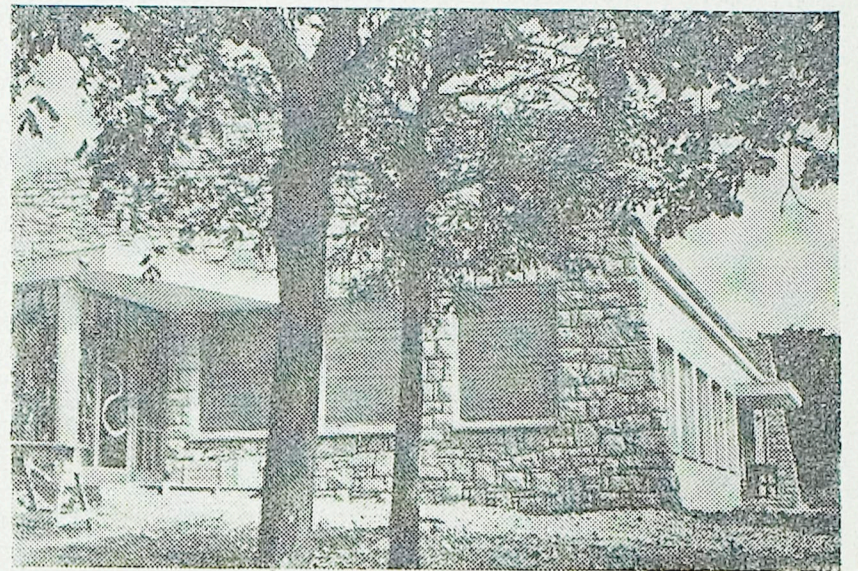
Zdravstveni dom, ki so ga v Divači začeli graditi leta 1955, bo kmalu dograjen. Gradbeni stroški bodo znesli okrog 20 milijonov dinarjev. Na prvi pogled velika investicija! Če pa upoštevamo, da bo v novozgrajenem Zdravstvenem domu splošna in zobna ambulanta, laboratorij, lekarna ter

dispanzer za matere in otroke, da bo torej zdravstvena služba dobila v Divači novo, prepotrebno postojanko, je ta investicija res skromna. Prebivalci divaške občine morajo namreč iskati zdravstveno pomoč zobozdravnika v Sežani ali v Pivki, zdravila pa si lahko nabavijo le v sežanski ozi-

roma v kozinski lekarni. Koliko po nepotrebnem potrošenih delovnih ur!

Razumljivo pa je, da je občinski ljudski odbor v Divači vzporedno z gradnjo zdravstvenih inštitucij razmišljal tudi o nastavitvi zdravstvenega osebja. Zato je občina štipendirala tri tovarišice, od katerih sta dve že nastopili službo kot babici, ena pa kot medicinska sestra. Sedaj sta štipendista občine še študenta stomatologije in farmacije. Da pa bi zdravstveno službo čimbolj približali prebivalcem, je ObLO Divača odprl ambulanti tudi v Senožečah in v Vremskem Britofu, predvidena pa je še otvoritev materinske posvečevalnice v Senožečah in Lokvi.

—er

Novi zdravstveni dom v Divači, izdelan po načrtu inž. Tratnika

Ljudevit Tavčar

Ni še preteklo niti pol leta, odkar smo s težkim srcem spremljali k zdajšnjemu počitku okrajnega šolskega inšpektorja Franca Vidmarja, ko je že zazijal nov grob med našimi učiteljskimi vrstami: pretekli teden je nenadoma umrl zadet od kapi uprav-

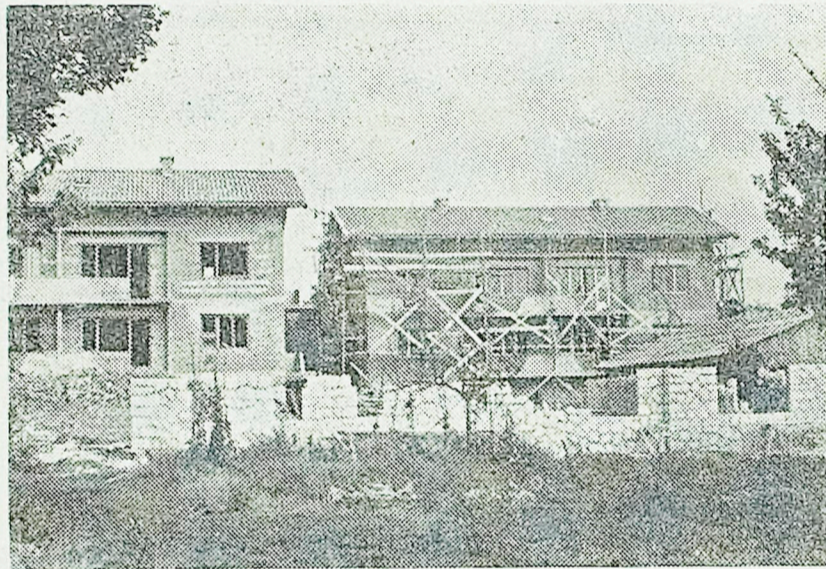
no je sodeloval z OF, bil aretiran in skoraj poldrugo leto interniran v Gonarsu do razpada Italije. Tudi nacisti in domobranci mu niso prizanašali. Po osvoboditvi je postal v Trstu referent za šolstvo pri PNOO in pokrajinski šolski nadzornik. Razen tega se je udeleževal pri vseh množičnih in političnih organizacijah ter sindikatih. V Piranu se je nasečil leta 1952 in je bil najprej predavatelj za slovenski jezik na italijanskih šolah, nato pa upravnik internata Pomorske srednje in ribiške šole. Tudi tu je aktivno sodeloval pri množičnih organizacijah, bil je postrtovalen in predan odbornik ObLO, SZDL in ZKS ter predsednik Rdečega križa.

Kako priljubljen je bil Ljudevit Tavčar, nam priča ogromna množica prijateljev, kolegov in znancev, ki so od blizu in daleč prihitali na njegov pogreb. Ob odprtem grobu se je od njega poslovil ravnatelj PSS Slavko Kavšek, v imenu tajištva za prosveto pa je govoril inšpektor Lucjan Janež. Z iskrenimi besedami ga je poslednjič pozdravil predstavnik učiteljskega Avgust Gojkovič, ravnatelj osemletke v Ravnu. Kruta in neusmiljena smrt je pretrgala njegovo bogato življenje, bogato na delu in po uspehih. Za njim je ostala velika vrzel in nepozaben spomin. L. K.

nik internata Pomorske srednje šole v Piranu Ljudevit Tavčar. Vse, ki smo ga poznali, nas je pretresla žalostna vest o tej tako nepričakovani izgubi, na naših solah pa so zaplapolale žalne zastave. Z njim smo izgubili blagega in dobrega tovariša, svetovalca in prijatelja ter odličnega prosvetnega delavca. Poznal je učiteljsvo in njegove probleme, delal je z mladostno energijo, vedno vever in socialno čuteč, skromen in ljubezniv z vsakomer.

Pokojnik se je rodil v Trstu, 11. avgusta 1899. V šolo je hodil v Trstu in v Gorici, kjer je končal učiteljske. Ker je bil zaveden Slovenec, so ga fašisti preganjali za časa njegovega učiteljevanja v Trstu ter ga premestili v Knežak na Pivki. Ker pa kljub temu ni zatajil svojega naprednega mišljenja, se je moral leta 1926 umakniti v Jugoslavijo. Služboval je v Rakitni, pozneje v Borovnici. Med voj-

Dva petstanovanjska bloka v Divači pred dograditvijo. V ospredju začetek gradnje tretjega bloka

Poučna razstava

»Naš vrhovni komandant« se imenuje razstava slik, ki prikazuje življenje in delo maršala Tita in katero prireja komanda garnizona JLA Ljubljana v večjih središčih Primorske. Ta razstava bo odprta 8. oktobra v Pivki, 11., 12. in 13. v Ilirski Bistrici, 14., 15. in 16. v Sežani, 17. in 18. oktobra v Komnu, 19., 20. in 21. v Novi Gorici, 22., 23. in 24. oktobra v Tolminu, 25., 26. in 27. oktobra v Idriji ter 28., 29. in 30. oktobra v Tolminu, 25., 26. in 27. oktobra v Idriji ter 28., 29. in 30. oktobra v Ajdovščini.

Na pogorišču je vzniklo novo življenje

Prvo nedeljo v oktobru leta 1943 je okupator požgal v Šmarjeh pri Kopru 75 stanovanjskih in gospodarskih poslopij, pobil 15 ljudi, v Novi vasi pa ustrelil 5 talcev. V spomin na to črno nedeljo polagajo vaščani Šmarij, Nove vasi, Ravna in Padne pred spomenike talcev in na grobove padlih partizanov vence in prirejajo komemoracije.

Ob osvoboditvi so bile Šmarje popolnoma uničene. Skoraj 85% vseh hiš je bilo požganih. V prvem desetletju po osvoboditvi pa je na pogoriščih vzkliklo novo življenje. Zgradili so približno 100 novih stanovanjskih in gospodarskih poslopij, 35 pa so jih obnovili ter sredi vasi postavili družni dom, današnje politično, kulturno in gospodarsko središče Šmarij. Da je v tej skromni istrski vasi tik nad Kopro m živelo novo življenje, je v glavnem zaslug tamkajšnje kmetijske zadruge. 520 njenih članov je z umnim gospodarjenjem dvignilo kmetijsko proizvodnjo na zavidljivo stopnjo. Skrbno obdelujejo polja, uredili so toplo gredo, kjer gojijo sadike povrtin, zgradili so mlin, oljarno in skladišče za odkup pridelkov na križišču Puče—Koštabona, skladišče na križišču pod Šmarjami, nabavili pet traktorjev, šest frez, dva tovarnjaka s prikolicami in večje število drugih poljedelskih strojev.

V Šmarjeh pa je najpomembnejši industrijski obrat tovarna elektro-radiomehanike Erma. V njej je zaposlenih skoraj 200 ljudi, večinoma mladincev. Letos bo ta tovarna izdelala 10.000 radio-sprejemnikov, in nekaj televizijskih aparatov, loščilnikov za družinsko uporabo, vse pa tako kakovostno, da bodo njeni izdelki lahko po kakovosti konkurirali inozemskim. Delovni kolektiv, ki je v prvih štirih mesecih letošnjega leta povečeval realizacijo

hitro zbolijo, imajo takoj visoko vročino in so cemeravi. To so vedeli tudi Rinaldovi starši in se niso preveč vznemirjali. Toda kar na lepem so opazili, da fantek ne more več uporabljati rok, ne stopiti na noge, celo da ne more niti sedeti. Takrat so se resnično prestrašili in so hiteli po zdravnika.

Zdaj se je začela trnova pot za malega, še ne eno leto starega Rinalda in tudi za njegove starše: romanje od zdravnika do zdravnika, od bolnice do bolnice, trnova pot, ki ni končana niti danes, ko ima Rinaldo že sedem in pol let in je v bolnici v Valdoltri.

Tednji koprski zdravnik je uvidel, da Rinaldu ne more pomagati in ga je poslal v bolnico v Trst. Ugotovili so otroško paralizo, ali kot jo imenujemo s tujim imenom poliomyelitis. Otroku so sicer rešili življenje, toda ostal je hrom. Iz tržaške bolnice so odpeljali Rinalda na ortopedsko kliniko v Ljubljano, kjer je bil le nekaj mesecev, toliko da so popolnoma odstranili življenjsko nevarnost in da ni bil več nevaren svoji okolici zaradi okužbe. Dosegli so še več: rešili so roke in delno hrbtenico, noge pa so bile izgubljene. Upanje, da bo Rinaldo še kdaj normalno hodil, je šlo po vodi.

Zdaj je šlo samo za to, da se otroka usposobi za življenje, da bo kljub vsemu normalno rasel in da se bodo zdrave mišice telesa toliko razvil, da bodo spo-

sobne opravljati tudi funkcije odraslih. Za posledice otroške paralize imamo tak rehabilitacijski center v Stari gori pri Gorici. Včasih se posreči strokovnjakom v tem centru, da popravijo marsikaj, kar se je zdelo izgubljeno. Toda mali Rinaldo je kljub skrbnemu zdravljenju ostal ohromel — obe nogi in deloma hrbet — da je moral dobiti posebne aparate, da se je sploh lahko premikal. Razen teh aparatov mora pri hoji uporabljati tudi dve bergli.

Ko so ga tako za silo usposobili, da se je premikal, so Rinalda poslali domov v Marezigo, da se ne bi staršem popolnoma od-tujil, saj jih skoraj ni niti poznal. Toda doma mu niso mogli nuditi tiste nege, ki jo je potreboval tak otrok in vaški otroci so se mu smejali, če so ga videli, kako se mukoma pomika naprej. Tako se je moral Rinaldo vrniti v Staro goro, kjer so morali začeti znova.

Pozneje so poskusili še enkrat, ko je moral Rinaldo v šolo. Toda ni šlo. Zato je šel v bolnico v Valdoltri, kjer imajo starši bliže, da ga obiščejo in kjer hodi v ljudsko šolo. Duševno je popolnoma normalno razvit in se dobro uči. Tudi kaj živahen je in se rad igra s svojimi vrstniki.

Kaj mislite, kako bi Rinaldova mati pogledala danes tisto, ki si pomišlja, ali bi dala cepiti svojega otroka proti poliomyelitisu ali ne? Kako bi bila srečna, če bi lahko svojega otroka pred sedmimi leti obvarovala pred to strašno boleznijo in njenimi posledicami!

Z. L.

Za dobro invalidov

Prejšnji teden je imela Okrajna komisija za rehabilitacijo invalidov svojo prvo sejo. Za predsednika so izvolili Antona Ukmarja. Določili so načrt za svoje bodoče delo; najprej si bodo uredili pregled nad delovnimi invalidi, vojnimi invalidi in bolezenskimi invalidi. V glavnem si bodo prizadevali dati invalidom možnost za samostojni zaslužek s tem, da jim bodo nudili priliko za morebitno potrebno prekvalifikacijo ali pa jim bodo preko svojih organov priskrbeli primerne zaposlitve. Težavno je za za-

četek dela komisije dejstvo, da zanj v letošnjem proračunu ni nobenih sredstev, toda to bo s prihodnjim letom gotovo urejeno.

Z ustanovitvijo navedene komisije bodo prvič dobili neki organ, ki bo skrbel za rehabilitacijo in za zavarovanje prav vseh vrst invalidov, tudi takih, za katere pri Zavodu za socialno zavarovanje in drugod niso imeli pregleda.

—jo

Upravna stavba Občinskega ljudskega odbora Divača. Na sliki je lepo videti, kako ObLO skrbi za lepši zunanji videz svojega sedeža. Cvetice na oknih in balkonu zgradbe vzbujajo vtis domačnosti in vzornega oskrbovanja poslopja. Prav bi bilo, če bi tudi drugi v Divači in drugod posnemali ta lep vtis, kar bi veliko prispevalo k videzu urejenosti, domačnosti in vzorne skrbi za naša naselja

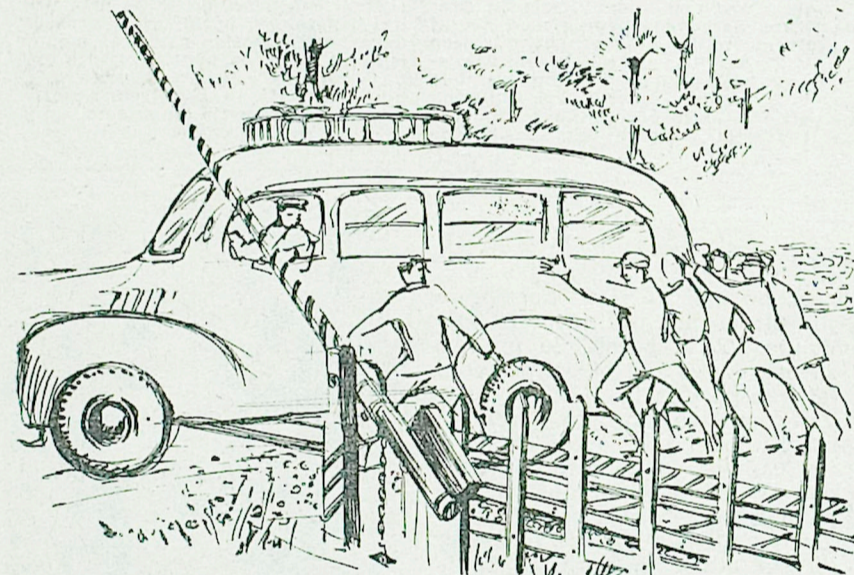
Zgodba za NEVEDNEŽE

Usoda? Naključje? Slučaj? Te tri sorodne sestrice (čeprav so v resnici vseh treh spolov) živijo vsak dan po vseh deželah sveta in so povsod upoštevane, le v »eksaktni« in »ultra-logični« literaturi ne. Tu so, nasprotno, smrtno osovražene, pravzaprav niti priznane niso, in gorje pisatelju, ki se jih poslužuje — kritika ga zmelje v sončni prah!

Pa vendar! Na zglavju moje njive je posajeno drobno češnjevo drevesce. Že petnajst let raste tam, pa še nima debelece premera desetih centimetrov. Ob koncu osvobodilne vojne, ko je bilo po vsej deželi še slišati posamezne strele in je bilo v sosednji vasi ubito deklet, ne da bi kdo vedel, vsaj takrat, od kod je krogla pri-

France Magajna

letela, sem »po naključju« koral nekega dne mimo tistega češnjevega drevesa in začen obstal. Debelce, ki je tedaj merilo — da ali ne — štiri centimetre v premeru, je bilo v sredini razcepljeno podolž! Skozi razpoko je sijalo sonce. In v tej razpoki — otipljiva od spredaj in od zadaj — je tičala krogla iz vojaške puške. Po smeri sodeč, je priletela od železniške postaje Gornje Ležeče, kjer je ob koncu vojne vasovala skupina Nedičevcev in Nemcev ter streljala v vse smeri v vseh urah dneva in noči. Razdalja treh kilometrov je bila ravno pravšnja, da je oslabila vztrajnostni zalet krogle.

Ko bi to drevesce moglo govoriti, kaj bi vendar reklo? Da je žrtev bridke usode? Da je morda žrtev naključja ali slučajja? Zakaj je od mnogih tisočev dreves v bližini, tudi zelo debelih dreves, morala krogla zadeti prav to drobno drevesce?

Odgovorov na to vprašanje je mnogo, a najbolj naraven in najmanj senzacionalen utegne biti nemara naslednji:

Vsaka izstreljena krogla mora neke past na tla. Kjer koli pade, tam naredi neke vrste katastrofo: ubije mravljo, morda pajka, morda ducat mikroskopičnih drobnih bitij, ki bi tudi rada še živela, in ubije včasih tudi veliko žival ali celo človeka. Nikoli ne pade krogla v prazno, vselej nekaj zadene. To je od streljača hoten ali nehoten cilj. A če je nehoten, kaj je bila tista sila, ki ga je postavila na pot? Usoda? Slučaj? Naključje?

Vse te in take čudovite nezgode so vsak dan možne in se tudi res dogajajo. Katera »usoda« jim je mati, kateri »slučaj« oče? Ali so to morda »slučaji«, ki niso slučajji — torej nekaj drugega?

Pred pol stoletjem ali prej bi bil odgovor lahek: božji prst! Vsak dogodek je bil z njim pojasnjen. Če je »potipal« grešnika, je to bila kazen, če je pa udaril po pravičniku, je bilo to le znamenje ljubezni — tepe tistega, ki ga ljubi! Na žalost se današnji skeptični svet nič več ne zadovoljuje s takimi pojasnili ali s tako udobno logiko. Rad postavlja kočljiva vprašanja in bi rad jasnih odgovorov.

Bil sem nekoč rudar v ameriških premogovnikih. Eden od mnogih in nič drugačen od njih. In na veliko razočaranje vseh dobrih kristjanov moram priznati, da mojega imena ni že takrat bilo v nebeški zlati knjigi. Nisem bil sicer tak razbojnik kot razvpiti Hop Cefizel, nisem pa tudi hodil k maši niti k spovedi in ob petkih sem otepal meso raje kot krompir. Božji prst bi bil torej upravičen, da me primerno »poslata«. Pa mi je bil vedno dober. Dve malenkostni nezgodi in drugega nič. Pa so že padale okoli mene tonelate težke skale, izbile so mi luč in kapo z glave in oboje je še zdaj pokopano pod njimi, jaz sem pa sredi razvalin ostal v popolni temi cel in nepoškodovan in brez praske na koži.

In da povem konkreten primer. »Cimpral« sem v enem izmed nešteti pennsylvanskih premogovnikov in cimpral sem na svoji sekciji sam. Torej brez tovariša in v nočnih urah, kajti vse najvažnejše »cimpranje«, to je opazovanje rovov, je bilo treba opraviti v nočnih urah, ker le v nočnih urah je bil »jamski promet« tako majhen, da ni »cimpranja« oviral, ali da ni to oviralo prometa.

Delal sem in delal, ko pa mi je začelo kruliti po črevih, sem šel použiti svojo malico, pa naj je bila ura katera koli. Po se dogodi nekoč, da sedem ob strani rova na kamen, si položim med kolena vrč z jedili in se lotim prijetnega posla, pri katerem trpijo čeljusti in zobje. In takrat se »po slučajju« dogodi, da me pride

najraje smrtonosna. Na vsak način bi povzročila strašen glavobol. Na kamnu na tleh se je zdrobila, na moji glavi se najbrž ne bi!

Vprašanja so sedaj: zakaj je bil ta dogodek mogoč? Zakaj je vprav tisti najpravšni hip prišel prijatelj Andru »v vas«? Kako da nisem tiste spolzke skale jaz sam že prej opazil? Zakaj se ni odlučila že davno prej — in če je že tako dolgo visela — zakaj ni počakala še kak teden? Ali je bilo neke zapisano, da mora ubiti mene, kar bi se tudi zgodilo, če bi ne bilo obiska prijatelja Zika? Je li tu odločala »usoda« ali »naključje« ali le »slučaj«? Dvomim v možnost »božjega prsta«. Premalo sem bil lump, da bi me morala zadeti »božja« kazen, in premalo pobožnosti in vere je bilo v meni, da bi me neko božanstvo teplo iz ljubezni.

Seve, hladnokrvnen znanstvenik bi rekel: tista skala bi padla od stropa prej ali slej in zakaj ne bi padla vprav takrat kot je! Padla je pač, ko je njena težnost premagala ovire, če si bil ali nisi bil ravno takrat pod njo, je stvar, ki se nje ne tiče. Torej?

Se eno zgodbo bom povedal in zanjo imam najmanj trideset prič, le kje so danes te priče, žal ne vem. Morda bo katera od njih brala te vrstice in se bo sama oglasila.

Med obema velikima vojnama je med Ilirsko Bistrico in Trstom vozil avtobus — koriera smo takrat rekli. (Potolažite se: oba izraza sta tuja!) Zjutraj je avtobus vozil proti Trstu, pod noč pa nazaj. Cestna razdalja med obema koncema je petdeset kilometrov. Dan na dan je vozila ta »koriera« gor in dol, in nikoli se je ni pripetila kaka nesreča.

Dogodilo se je neko jutro, da sem splezal v to vozilo ter odpoval z njim v Trst. Razrešetana škata je to bila, še od stare zaveze, s poskočnimi vzmetmi. Ko je junaško dirjala preko cestnih kotalanj, smo potniki v njej poskakovali gor in dol, kakor nekeke žive stope starodavnih mlinov. Brez nezgode smo priskakali do železniške proge, ki pelje od Divače na Kozino in naprej do Pulja v Istri. Na prehodu sta bili zapornici spuščeni, kar je dokazovalo, da bo kmalu puhal mimo vlaka.

Počivali smo minuto ali dve in šofer je začel postajati nestrpen. »Kaj bomo tu stali do poldneva, kali!« In je začel pritiskati na hupo. Na desni strani, petdeset metrov od prehoda, je stala čuvajnica. Na malem hribčku. Pod njim je šla ta enotirna proga in takoj tam izginjala v ovinku proti desni, proti Divači, od koder je imel pripuhati vlak.

Na vztrajen krik hupe se je iz čuvajnice prikazala žena. Njen mož, čuvaj, je gotovo spal takrat in ona ga je nadomeščala. Ozrla se je proti nam in dvignila obe roki.

»Vlak prihaja iz Divače!« je zavpila. »V treh ali štirih minutah bo tu. Aspettate!«

V „Tednu muzejev“ v Kopru

Od 5. do 13. oktobra bo muzej v Kopru proslavil »Teden muzejev« z dvema razstavama.

Z otvoritvijo »galerije« v slavnostni dvorani bo muzej kot vzgojno-izobraževalna ustanova obogatil svoje razstavne zbirke. Namen galerije je, približati muzej naši mladini in delovnim ljudem in postopoma prikazati Koper in njegovo okolico kot pomembno slikarsko in umetniško žarišče od konca srednjega veka dalje, ko so delovali v Kopru, Podpeči, Zanigradu, Hrastovljah in drugod številni freskanti. Že v drugi polovici 15. stoletja poznamo imena prvih slikarjev v teh krajih. Tako je slikar Klerigin poslikal v tem času cerkve v Koštaboni, Oprtalju, Motovounu, slikar Peter Koprčan pa izvršil delo velikih dimenzij za Izolo. Na žalost je bilo njegovo delo odne-

Nestrpni šofer je kar naprej pritiskal na hupo. Žena pri čuvajnici je brezmočno spustila roki navzdol in skočila k vitlu. Z mrzlično naglico je zavrtila kljuko. Zapornici sta se začeli dvigati.

»Fatte presto, allora!«

Šofer je sunil vzvode pri nogah naprej in nazaj, motor je zabučal in vozilo se je premaknilo. Kakor polž sta lezli prvi kolesi čez prvo tirnico in nato čez drugo. Takrat pa je v avtu nekaj škrrnilo in celotna »trapola« je obstala počez na tračnicah kakor pribita. Kakor samomorilec je avtobus počenil na tiru in se ni več hotel ganiti naprej in tudi ne nazaj. In vlak se je utegnil prikazati izza ovinka vsak hip!

Jaz sem bil, ki sem vzkliknil: »Vsi ven, ljudje! Hitro! Brž!«

Zenske so zavrešale, a panika je trajala le minuto ali niti ne. Skozi obojna vrata so padali potniki kot kebrji. Nekateri so se pognali kar skozi odprta okna. V avtu je ostal edinole šofer, ki je z blazno togoto suval železne vzvode naprej in nazaj, kakor da so oni vsega krivi. Motor je mukal kakor ponoreli bik, avto se pa le ni ganil nikamor.

Takrat zakriči nekdo: »Potisni-mo hudiča naprej! Alo, vsi porinimo!«

Zene so bile prerazburjene in so bežale s proge, moški smo pa vsi priskočili. Z divjo jezo smo se uprli v težko vozilo in ga skoro prenesli na drugo stran. Manj kot pol minute pozneje je puhal potniški vlak mimo in izginil v smeri proti Rodiku! Žena pri čuvajnici je brez moči slonela na vitlu.

Po petih ali desetih minutah smo bili spet vsi mirni, besed smo pa v tistem času vsi skupaj izustili za lepo knjigo in to je res! Oba avtista, šofer in tisti, ki je vozino pobiral, sta se lotila pregleda avta, potniki smo pa stali ob strani in hvalili vsak svoje junaštvo, prisotnost duha, prisebnost in še ducat podobnih čednosti. Čez četrtno ure sta oba fantazela izpod zadnjega konca vozila in svečano povedala, da je zadnja os zlomljena; da z lastno močjo ne more koriera nikamor več. Naša posebna sreča je, sta rekla, da se je nezgoda pripetila v neposredni bližini Lokve, kjer imajo telefon.

Prav dobrega razpoloženja smo odpešali do Muhove oštarije v Lokvi in se med potjo ponosno ozirali okoli, če nas kdo vidi. Po taki razburljivi dogodivščini smo postali na mah imenitni! Dostojanstveno smo v gostilni razlagali Muhovim hlapcem, kako se je stvar začela in iztekla, in občudovanje, ki smo ga bili od vseh strani deležni, nam je godilo celo bolj od Muhovih sendvičev.

Dobro uro pozneje smo se skobacali v še bolj staro škatlo, ki je nas, brodolomce, prišla iz Trsta iskati in s tem je bilo naše slavne dogodivščine konec.

Ta dogodek sam po sebi ni nič posebnega in ni naredil senzacije v svetu, meni se pa le zdi na svoj način zanimiv, saj je vzrok za nova vprašanja.

Od Ilirske Bistrice do železniške proge pri Lokvi je trideset km razdalje ali morda kaj malega več. Cesta, čeprav deloma prvega reda, je bila marsikje prav bridko kotanjasta in silno bogata na ovinkih. Koriera je po njej brzela kot lintver in skakala čez kotalanje kot splašeno žrebe. Le ko je lezla čez železniški tir, zliveliran na prehodu z debelimi lesenimi plohi, se je obnašala dostojno. Kdo je vendar ukazal, da se mora njena os vprav tu prelomiti? Zakaj se ni prelomila prej med »skakanjem«? Na tridesetih kilometrih razdalje bi si vendar mogla izbrati pripravnejši prostor! Zakaj ni mogla počakati do onstran tira, če že ni hotela vztrajati vsaj do Lokve! Vbrav na tiru ji je vrag prelomil os in to dve, tri ali štiri minute pred prihodom vlaka!

Ali je bila to usoda? Naključje? Slučaj? Je li bil prst božji ali morda sam »ta kosmati« iz pekla? Kdor zna na ta vprašanja odgovoriti, bo tudi vedel, katera sreča državne loterije bo prihodnjič zadela milijon!

Postojna ob „Tednu otroka“

V okviru prireditve ob letošnjem »Tednu otroka«, ki traja od 30. septembra do 6. oktobra, so v Postojni organizirali dvoje predavanj o otroški paralizi in o preventivnih ukrepih kot je cepljenje. Predavala sta dr. Franca Ambrožič in dr. Ravnikar. Pri obeh predavanjih so predvajali filme. V okusno urejenih izložbah je odbor za izvedbo »Tedna otroka« prikazal udejstvovanje mladine v raznih organizacijah,

predsednik občinskega ljudskega odbora v Postojni Jože Baša pa je v četrtek sprejel delegacijo pionirjev in mladincev ter vzgojiteljev mladine. V tem tednu so pospešili dela za ureditev prostoro-rov dijaške kuhinje in začeli s pripravami za otvoritev mlečnih kuhinj v tistih šolah, kjer doslej le-te še ne obstajajo. Predvideno je namreč, da bodo mlečne kuhinje odprte v šoli v Planini, Smihelu, Ubeljskem in na Studenem.

umetniške stvaritve v galeriji bodo najbolj zgovorne priče umetnostnega razcveta pri nas ter bodo verni dokumenti umetniške ustvarjalnosti, ki se je bohotila v kulturnem razpoloženju teh krajev in ljudi.

V prostorih »male galerije« bo muzej 12. oktobra odprl umetniško razstavo tržaškega umetnika Roberta Hlavatyja.

Teden muzejev bo proslavil tudi z uspehi na terenu in sicer z obnovljeno partizansko tehniko »Snežnik-Zena« v Gabrovici, s končano tehnično restavracijo znamenitih fresk v Hrastovljah, z začetkom obnovitvenih del na obrambnem obzidju istotam in s končanim letošnjim arheološkim izkopavanjem v Krkavčah.

ŽENA IN DOM ★ ZDRAVSTVO IN VZGOJA ★ ŽENA IN DOM ★ ZDRAVSTVO IN VZGOJA ★ ŽENA IN DOM ★ ZDRAVSTVO IN VZGOJA

TUDI TO NAJ BI BILA ŠOLSKA REFORMA

ŠOLSKE KUHINJE
so jamstvo zdravja in uspehov

Zdaj imamo v koprskem okraju 140 delilnih središč, kjer dobi hrano 13.875 otrok v starosti od 7. do 18. leta

Namen šolskih kuhinj je, da zagotove učencem kalorično in toplo hrano med šolskimi urami in po pouku. Zato rešujejo te kuhinje pomemben del socialnih, zdravstvenih in vzgojnih vprašanj in imajo prav tak pomen kot druge družbene ustanove za otroke. Obenem pa je to izdatna pomoč zaposleni materi, ki ji ni treba skrbeti za glavni dnevni obrok ali malico. In končno so še tu učenci in dijaki, ki daleč hodijo ali se vozijo, kar bo vedno bolj pogosto spričo uveljavljanja šolske reforme, ki združuje nekdanje enorazrednice v močnejše in višje organizirane šolske centre.

In kako je pri nas? Veliko bolje kot nekoč, toda še vedno ne tako, kot bi želeli in kot bi morali biti. Ob koncu preteklega šolskega leta smo imeli v našem okraju 140 delilnih centrov, kjer je dobivalo hrano 13.875 otrok od 7. do 18. leta starosti. V teh številkah so všete vse mlečne kuhinje, otroški vrtci, mladinski internati ter mlečne kuhinje po tovarnah, kjer so dobivali hrano vajenci ter mlade delavke in delavci. Vendar je treba pripomniti, da so bile kuhinje predvsem po vaseh, čeprav urejene zelo primitivno, brez pravih štedilnikov in potrebne posode. V večjih središčih pa ponekod kuhinj sploh ni bilo, ali pa so imele zelo običajnih, majhnih kuhinjskih štedilniških kuhati za 400 in več otrok.

O važnosti in pomenu redne dodatne hrane šolskih otrok nam zgovorno govore številke pri zdravstvenih pregledih otrok. Otroci, kjer dobro dela šolska ali mlečna kuhinja, so bolj zdravi, se v šoli bolje učijo, ker so fizično odpornejši in razvitejši. To je najboljše zdravstvena preventiva. Razen tega pa se tudi navajajo na zdravo in pravilno prehrano, ki je marsikdaj od doma niso navajeni.

Z organizacijo mlečnih in šolskih kuhinj se zdaj ukvarjajo pri nas organizacija RK, ženska društva, zveza zadrug, referenti za socialno skrbstvo, društva prijateljev mladine ter prosvetni delavci. Organizacijsko pa so kuhinje vezane na socialna skrbstva pri občinah oz. okraju. V bodoče bi prav gotovo bolj kazalo vezati te kuhinje direktno na šole, na šolskega upravitelja in šolski od-

Gostinska podjetja — hotele, restavracije, kavarne in gostilne vabimo k naročilu nove zanimive ilustrirane revije »Sodobna pisarna«, ki bo potrebna vsem vašim pisarniškim uslužbencem, z velikim zanimanjem pa jo bodo brali tudi vaši gostje. Pišite po brezplačni prospekt na našo upravo, Ljubljana, Gosposka 12.

bor. Druge organizacije in društva na terenu bi bila le v pomoč. Le tako bi se učitelj oziroma upravitelj lahko neposredno vmešaval v poslovanje kuhinje, kar bi bilo marsikdaj potrebno, šolski inšpektorji pa bi lahko nadzorovali njihovo delovanje. Tako bi prišli tudi do neposredne naslovnitve na šolski odbor, na ljudi, na starše. Razen tega pa bi seveda lahko še vedno delal poseben odbor šolske kuhinje.

Materialna osnova za šolske kuhinje je za sedaj zagotovljena. Za tekoče šolsko leto ima organizacija RK zagotovljeno inozemsko pomoč, ki prihaja prav v ta namen že vsa leta po vojni. Toda to ni vse, kar potrebujemo. Zato je poskrbelo za potrebna sredstva še socialno skrbstvo in si je zagotovilo iz proračunskih sredstev 3 milijone dinarjev za opremo šolskih kuhinj v našem okraju. Občinski ljudski odbori pa so planirali za redno poslovanje teh

JAJCA S SIROM

Vzemi: 4 rezine belega kruha, 6 rezin sira, 4 jajca, malo surovega masla, mleka in soli. Kruhu rezine poškopri z mlekom, da se napeje. Zložijo jih v posodo, ki si jo namazala s surovim maslom, po vrhu pa deni rezine sira. Nanje razbij jajca, osolj in postavi posodo v pečico, da jajca zakrknjejo.

Kava ostane dišeča, ako vržemo pri praženju vanjo malo drobno stolčenega sladkorja. Sladkor tvori na njej ovoj: kava se leskeče.

Zelo priljubljen komplet za zimske dni: obleka in jopica iz debelega tweeda s klobukom iz istega blaga.

kuhinj 6 milijonov. Zato pomanjkanje sredstev ne more biti nikjer upravičen izgovor in bi lahko imeli šolsko oziroma mlečno kuhinjo prav na vsaki šoli. To pa je tudi naš smoter. Seveda je potrebno nekaj dobre volje in organizacije.

Tako je trenutno stanje. Ne bilo bi pa prav, če ne bi že zdaj mislili, da vedno ne bomo dobivali pomoči od zunaj in da bo včasih težko tudi za proračunska sredstva. Takrat bo treba še več dobre volje in uspešne organizacije. Da je to možno, vidimo že zdaj pri nekaterih kuhinjah, ki so finančno samostojne. Seveda morajo nekaj prispevati tudi starši, čeprav minimalno. Toda predvsem v njihovem interesu je pravičen in zdrav razvoj ter uspeh njihovih otrok.

RAZGOVORI Z NAŠIMI KANDIDATI

Otrokom sirotam
lepo in vedro mladost

Priprave na volitve v občinski ljudski odbor niso razgibale samo mesta Postojne, pač pa tudi vasi. Na 28 zborih volivcev, kolikor jih je bilo na področju postojnske občine, so bile živahne razprave o raznih komunalnih problemih in predvsem o predlaganih kandidatih. Volivci so tudi želeli odgovore na razna vprašanja s področja gospodarstva, kmetijstva in podoben. Pri tem so predlagali marsikaj, kar bo moral bodoči občinski odbor upoštevati.

Med predlaganimi kandidati je nekaj žena, med katerimi je tudi Pepca Rutar iz Postojne, ki je bila do sedaj predsednica občinskega Sveta za varstvo družine. Rade volje nam je odgovorila na nekaj vprašanj:

Radi bi vedeli nekaj o uspehih Sveta za varstvo družine, ki dela pri nas dve leti. Gotovo ste imeli začetne težave?

Najprej bi povedala nekaj o pristojnosti tega Sveta. V začetku nismo vedeli, kaj naj bi bilo pravzaprav njegovo delo, ker je bilo to nekaj novega. Toda kmalu nam je postalo jasno, da je področje delovanja zelo obširno in na terenu so se odpirale vedno nove naloge. V začetku je bilo naše delo bolj kurativnega značaja, toda ko smo premagali začetne težave, smo delo preusmerili v preventivo. Opazili smo namreč, da je hitra in tovariška pomoč na licu mesta velikega pomena in da delo Sveta ni odvisno le od materialne pomoči.

In kakšno je bilo konkretno delo sveta na terenu?

Svet predvsem skrbi za otroke, ki so posredno in neposredno pod varstvom družbe. Na področju naše občine je 40 takih otrok. Razen za njihovo zdravstveno in socialno stanje smo skrbeli predvsem za pravilno vzgojo. Najtežje primere smo oddali v mladinske domove, nekaj pa v rejo k dobri rednikom. V treh primerih se nam je posrečilo, da so rejniki otroke posvojili.

Člani sveta smo imeli stalne stike s terenom, ker smo uvideli, da je tako delo najuspešnejše. Večkrat je bilo treba pospeševati pri družinah socialno ogroženih otrok. Otrokom, ki so izpolnili šolsko obveznost, smo omogočili, da so se vključili v obrt.

Posebno hvaležna oblika dela za pomoč otrokom so prav gotovo počitniške kolonije. Ali bi nam hoteli o tem povedati kaj več?

Tudi o tem sem mislila govorniti, ker letovanja otrokom veliko pomagajo in koristijo. Sicer

Zdravniški botiček

Zakaj smo se odločili za cepljenje
proti otroški paralizii

Bolezni se spreminjajo in borba z njimi se menja, kakor se vse na svetu menja in izpreminja. Skrlatinka, ki je ugrabljala našim starševim brate in sestre — ko so bili še otroci — je danes nedolžno, lahko premagljivo obolenje. Jetika, ki je morila Slovence najhuje pred pol stoletja, se umika pri nas med statistično malopomembne vzroke. Vodilno vlogo prevzemajo druge bolezni in druge nesreče.

V vrsti sodobnih nalezljivih bolezni vzbujajo dosti strahu poliomielitisa — otroška ohromelost, izredno kužna, z virusi izzvana sezonska bolezen, ki zadene strelovito posameznika in posamezne ljudske skupnosti, predvsem pa otroke civiliziranih narodov v urejenih higienskih prilikah. Strah staršev pred otroško paralizii je upravičen. Z boleznijo vred se širi strah pred njo iz tako imenovanih visoko razvitih predelov (ZDA, Skandinavskih držav) v kraje, kjer do nedavnega ni bila znana ne otroška paraliza ne strah pred njo kot modernim socialnim zlom.

Kakor ne vemo, zakaj postaja paraliza epidemična, množična, tako ne vemo, zakaj postaja nevarnejša, zlobnejša. Epidemija leta 1951 na Danskem je izbruhnila z izrednim odstotkom smrtnih primerov zaradi dihalnih motenj.

Iz krajev, kjer divja otroška paraliza najhuje, prihaja pomoč pred njo. Cepljenje proti poliomielitisu je preraslo začetno dobo preizkušanja in nesigurnosti. Iz tujih izkušenj vemo, da cepljenje proti poliomielitisu pomaga in da ne škoduje.

Danci so cepili v letu 1955 kar 98 % svojih otrok v starosti od 7 do 12 let. Poročajo, da ni zbolel med cepljenimi otroki za otroško paralizii niti eden. Nasprotno je največji znanstveno vodeni terenski preizkus Salkovega cepiva med skoraj dvema milijonoma opazovanih oseb v ZDA v letu 1954 pokazal, da varuje cepljenje pred ohromitvami le v 75 od 100 primerih. Pri cepljenih otrocih so se ohromitve hitreje popravljale, bolezen jih je občutno

manj prizadela. Smrtnih primerov med cepljenimi takrat ni bilo, priložilo pa je do nesreč v zvezi s cepljenjem v ZDA leta 1955, s cepivom iz Cutterjevih laboratorijev. V nekaterih serijah tega cepiva so ostali virusi paralize živi, po krivdi tehničnih napak pri produkciji. Po letu 1955 se je kontrola cepiva izredno poostriala. Nobeno cepivo se ne more uporabljati brez zaključne kontrole v državnih laboratorijih.

Ameriško Salkovo cepivo, ki ga bomo dobili tudi mi, je pripravljeno iz ubitih klic in je gotovo neškodljivo, ni pa stoddostno učinkovito. Na letošnji mednarodni konferenci proti otroški paralizii v Zenevi je dokazoval Salk predvsem dolgotrajnost učinka mrtvega cepiva. Zaključna sodba o trajanju zaščite po cepljenju bo mogla biti izrečena šele po letih. Tvorec in zagovornik cepljenja z oslabilimi klicami, Sabin je pa dokazoval v Zenevi predvsem neškodljivost svoje metode. Mi živega cepiva na koži svojih otrok ne bomo preizkušali, ljubša nam je zanesljivo neškodljiva, čeprav morda manj učinkovita Salkova metoda.

V času, ko otroška paraliza v Sloveniji narašča, po dveh epidemijah, ki sta prizadeli leta 1953 predvsem celjski okraj in leta 1956 predvsem Ljubljano, je izredno, da je ameriško Salkovo cepivo izdelano in preizkušeno in da so nam zdravstveni delavci v Ljubljani priborili cepljenje z njim. V oktobru bodo cepljeni tudi v koprskem okraju otroci od prvega do šestega leta starosti, ki so pri nas najbolj ogroženi. Zakenkrat verjetno ne bo mogoče ustreči staršem, ki želijo, da bi bili že sedaj cepljeni njihovi manj ogroženi starejši otroci. Zakenkrat se ne bomo imeli na razpolago dovolj cepiva, za katerega je zbrala naša skupnost dve sto milijonov dinarjev.

Prepričani smo, da se bo prvi veliki izdatek v borbi proti grozoti nevarnosti otroške paralize bogato izplačal in da bo prvo cepljenje pri nas uspešno zaključeno, kakor je bilo pripravljeno s potrebno vestnostjo, vztrajnostjo in vnujo.

DR. BRANKO SALAMUN

Med ženami, kandidati za postojnski občinski ljudski odbor je tudi Pepca Rutar, ki so jo izvolili za svojega kandidata volivci IX. volilne enote. V času NOB je bila tovarišica Rutarjeva član okrajnega Izvršnega sveta VOOA za Tolmin, kjer je takrat vodila odsek za zdravstvo, pozneje pa odsek za socialno skrbstvo. Bila je upraviteljica mladinskega doma v Tolminu in Pivki, štiri leta pa upraviteljica dijaškega doma v Postojni. V Pivki je bila članica ObLO in je odgovarjala za prosveto. V Postojni je že dve leti predsednica Sveta za zaščito družine, razen tega, pa aktivno sodeluje še v drugih organizacijah in društvih.

ogroženi otroci ne bodo prav nič zaostajali za drugimi in da bodo tudi oni imeli lepo in vedro mladost. In kot zadnje bi še omenila skrb Sveta, da najde čimveč zdravih družin, ki bi bile pripravljene posvojiti otroke — sirote.

Res lepi, uspehi in načrti. Naša želja je, da bi se tudi uresničili. Odgovori tovarišice Pepce Rutarjeve pa naj bodo ob »Tednu otroka« obiskali vse šole. Za prihodnje leto bomo morali zagotoviti letovanje vsaj 150 otrokom. Še naprej bomo morali delati z DPM, da socialno

Klasični kostum še ni izgubil svojega mesta v ženski garderobi kljub vsem spremenljivim modnim muham. Prvi naš model vam prikazuje tak kostum, katerega posebnost so le nakazani žepi, ki tvorijo obenem pas. Drugi model je elegantni zimski kostum, ki ga lahko nosimo tudi brez bluze. Na ovratniku in žepih je krzno, lahko pa tudi žamet. Sploh pa tu lahko te okraske odstranimo.

ZA NAŠE KMETOVALCE • ZA NAŠE KMETOVALCE • ZA NAŠE KMETOVALCE • ZA NAŠE KMETOVALCE • ZA NAŠE KMETOVALCE

V Brkinih največ krompirja

Rezultati Zveznega nagradnega tekmovanja za večje pridelke v kmetijstvu

na hektar

Ob razpisu Zveznega nagradnega tekmovanja za večje pridelke v kmetijstvu, smo bili skoraj skeptični glede zaželenega uspeha, ker je bilo tekmovanje razpisano zelo pozno. Za to so namreč potrebne podrobne priprave, navodila, pojasnila, priprava zemljišč in še vrsta drugih tehničnih del, ki pa zahtevajo časa. Vendar lahko trdimo, da je bilo zanimanje za to tekmovanje pri zadrugah in združnikih zelo veliko, da so kmetovalci pristopili k tekmovanju z vso resnostjo in zavzetostjo, kar so potrdili tudi rezultati.

Namen tekmovanja je bil v prvi vrsti, da se pridelovalci na področju ene zadruge združijo v skupine, in sicer tako, da vsaka skupina zajame za tekmovanje najmanj 8 hektarov njiv, zasajenih s krompirjem. Pogoji tekmovanja pa je bil, da se na tej skupni površini pridelajo najmanj 250 stotov krompirja na hektar. Razen tega so se tekmovalne skupine morale obvezati, da se bodo držale navodil kmetijskih strokovnjakov, ki so jim svetovali agrotehnične ukrepe, po katerih je možno doseči visoke hektarske donose.

Prav te dni so občinske in okrajna komisija za zvezno nagradno tekmovanje začele z delom na terenu, da bi ugotovile uspehe tekmovanja. S tem v zvezi smo zaprosili za nekaj odgovorov člana okrajne komisije SZDL za tekmovanje dr. Frana Juriševiča, ki potek tekmovanja zasleduje neposredno na terenu.

Na vprašanje, koliko skupin tekmovalcev za večji hektarski pridelek krompirja se je prijavilo v koprskem okraju, je dejal:

»Predvsem bi povedal, da se je v začetku razpisa nagradnega tekmovanja prijavilo v koprskem okraju 40 skupin tekmovalcev s skupno 335 ha površin.«

Ali so vsi tekmovalci vzdržali do kraja?

»Vsi niso mogli, ker je prišla posredi pozna pozeba in slana, ponekod toča, kasneje pa se je pridružila še suša, tako da je od tekmovanja odstopilo 6 skupin, in sicer iz Tomaja, Dutovelj, Stanjela, Hrpelja in Materije.«

Kaj ste ugotovili te dni pri pregledu krompirjevih nasadov na terenu?

Dr. Juriševič je odgovoril: »V glavnem moram reči, da je bilo zanimanje za tekmovanje izredno veliko in da so se tekmovalci skoraj v celoti držali navodil, zato so tudi rezultati boljši, kot so predvidevale tako komisije kot tudi sami kmetovalci. Poudariti pa moram, da je bilo zvezno tekmovanje razpisano prepozno. Zato so bile skupine ponekod sestavljene nepravilno, tako da so bili v skupine najboljših priključeni slabši pridelovalci in v skupine vasi dobrih pridelovalcev,

pridelovalci krompirja sosedne vasi, ki nimajo tako ugodnih pogojev za pridelovanje krompirja, kar je seveda znižalo srednji hektarski pridelek. Sami kmetje posameznih skupin pravijo, da se bodo v prihodnje bolje pripravili in bolj vestno sestavljali skupine.«

Kakšne hektarske pridelke krompirja pa ste ugotovili?

»Končnih rezultatov še nimamo, ker se na terenu zbrani podatki morajo po navodilih republiške komisije obdelati in preveriti. Vendar lahko rečem, da so nam že te nepopolne ugotovitve dale precej jasno sliko, kako se edinole s pravilno obdelavo zemlje in gnojenjem ter posebno z vestno izbiro ustreznih sort krompirja dajo doseči zelo visoki hektarski donosi in nasprotno.«

Bi nam lahko dali vsaj nekaj primerov iz posameznih vasi, skupin ali tekmovalcev?

»Kot primer visokega hektarskega donosa naj vam navedem, da so v Tatrah v Brkinih kmetovalci Filipič s št. 17, Mahne s št. 22 in Mahne s št. 32 dosegli na svojih površinah nad 450 stotov krompirja na ha. V skupini vasi Kovčice (KZ Slivje) sta dosegla Mezgec s št. 1 in Mezgec s št. 10 skoraj enake donose. V skupini kmetijske zadruge Obrov, in sicer v vasi Javorje, je 19 tekmo-

valcev doseglo povprečno tudi nad 450 stotov na hektar, nekateri celo nad 515 stotov krompirja.

Kakor sem že omenil, deluje na terenu več komisij in nimamo zbranih še vseh podatkov, vendar smo na osnovi dosedanjih ugotovitev prepričani, da bodo tekmovalne skupine koprskega okraja za večje hektarske pridelke krompirja med prvimi v Sloveniji. Povprečje vseh devetih skupin v hrpeljski občini je 415 stotov na hektar.«

Omenili ste agrotehnične ukrepe. Kateri od teh so po vašem mnenju letos vplivali, da so nekateri združniki dosegli tako visoke hektarske pridelke?

»Predvsem je razveseljivo dejstvo, da so napredni združniki pričeli uvajati v poljedelstvu pravilno kolobarjenje, v katerem zavzema prvo mesto setev detelje in lucerne, to sta rastlini, ki najbolj izboljšujeta svojstva zemlje. Krompir, ki tem rastlinam sledi v kolobarju, najde izredno dobre pogoje za razvoj. Predpriprava zemljišča — namreč globoko jesensko oranje — je tudi eden izmed pogojev za uspeh. Ugotovili smo tudi, da so visoki hektarski pridelki tesno povezani z obilnim in pravilnim gnojenjem s hlevskim gnojem in umetnimi gnojili. Prav posebno pa je razveseljivo, da so kmetje skoro povsod opustili star način sajenja in uporabljajo pri saditvi, obdelavi in izkopu krompirja posebne pluge in s tem ogromno prihranijo pri delovni sili. Krompir se tako sadi v pravilni raz-

Motiv iz Brkinov

dalji med vrstami in posameznimi rastlinami. Odločilno vlogo pa so imele zelo donosne sorte krompirja, kot so »voran«, »rožnik« in »bintje«. Na Kovčicah v Brkinih smo pred štirimi leti preizkušali nekatere holandske sorte. Od teh so se na tem področju razširile sorte »saskia« in »ari«, ker so zgodnje, okusne in rodovitne.

Ste pri nagradnem tekmovanju ugotovili tudi kakšne pomanjkljivosti in napake?

»O da, pomanjkljivosti je bilo precej! Med temi bi predvsem poudaril naslednje: premajhno skrb kmetijskih zadrug za mehanizacijo, nabavo kvalitetnih sort in premalo navodil pri uporabi umetnih gnojil. Koloradskega hrošča je ponekod ogromno in ga ne uničujejo dovolj sistematično. Imamo primere na Kovčicah, Javorju, Pregarjih in drugod, da je hrošč popolnoma objedel nadzemne dele rastlin. Premajhno skrb posvečajo tudi zatiranju plevela. Bilo je še drugih pomanjkljivosti.«

TRDNA VOLJA IN ŽULJAVE ROKE USTVARJAJO DOMALA BREZ SREDSTEV DOBRINE

Novo napajališče v Lokvi pri Divači

Lokev je največja vas v divaški občini, saj ima 199 hišnih števil. Nedaleč od Lokve v smeri proti Rodiku leži ob vnožju hriba še vasica Prelož s 27 hišami. Zanimivo je, da so malone vsa gospodarstva v Lokvi in Preložah vključena v KZ. Med člani KZ pa je tudi precej delavcev, ki imajo razen hiše še majhno krpo zemlje ali pa so celo brez zemlje.

Okolica Lokve in Prelož je v glavnem pusta gmajna, za to pa borovi in hrastovi gozdovi. Obdelovalne površine je tu zelo malo. Tudi pašnikov skoraj ni. Kljub temu je eden glavnih, če ne glavni vir dohodkov teh vasi živinoreja. Ze od nekdaj je tako. Toda če si živinorejci za krmo lahko pomagajo z nakupom trave ali sena v bližnjih ali oddaljenejših vaseh, ni tako z vodo. In prav zdrave vode za živino vse do letos ni bilo dovolj. Za napajanje nad 420 glav živine so imeli le štiri kale, ki pa so bili več ali manj v slabem stanju, razen enega v spodnjem delu vasi. Problem je bil torej zlasti pereč v gornjem delu, kjer je približno 180 glav živine. Napajališče, ki

so ga zgradili pred vojno, že več kot deset let ni držalo vode. Bilo je slabo, grajeno in je puščalo. Problem je skrbel kmetijsko zadrugo. Kako obdržati toliko živine? Škoda, ki bi nastala, bi bila tem večja, ker je skoraj vsa živina sivorjave pasme in prinaša tamkajšnjim živinorejcem lepe dohodke. Mimogrede naj omenimo, da so prodali Lokovci in Preložci lansko leto 526.005 litrov mleka.

Vprašanje ni bilo lahko. Pročevala ga je kmetijska zadruga in o njem je mnogo razpravljala tudi krajevni odbor. Pokazali sta se dve rešitvi: ali ponovno usposobiti napajališče v gornji vasi ali pa zajeti studenčnico v eno uro oddaljenih Vročah. Ker je

približen izračun za prvo delo pokazal, da bo treba poskrbeti več milijonov dinarjev, so poizkusili z drugo rešitvijo. Začeli so meriti moč studenca. Ta bi morala zadostovala, vendar pod pogojem, da bo izvir stalen. Na tako stalnost pa se na Krasu ni zanesli.

Zadeva je postala negotova in so se zato odločili za drugi izhod. Obrnili so se na ObLO, ki je za ponovno usposobitev, pravzaprav novogradnjo napajališča, obljubil denarno pomoč in strokovno silo. Kmetijska zadruga je obljubila 100.000 dinarjev. Skupaj torej nekaj nad milijon za delo, ki bi veljalo približno štiri milijone dinarjev.

(Nadaljevanje na 12. strani)

TUDI VSKLADIŠČENI POLJSKI PRIDELKI NISO VARNI

Uničujmo škodljivce

Zelo nevarni škodljivci v shrambah in skladiščih so molji. To so majhni metulji z ozkimi krili, ki imajo ob robu dolge rese. Kadar metulji sedijo, držijo krila strehasto zložena. Krila imajo kovinski sijaj, včasih pa so na njih zlate pege oziroma lise. Molji letajo zvečer in ponoči.

Moljeva ličinka je gosenica, ki napada razne kmetijske pridelke in izdelke prehranske industrije, dalje tekstil, krzno, perje itd. Medtem ko gosenice blago grizejo, ga metulji uničujejo s sesanjem. Gosenice so zelo majhne in imajo 8 parov nog.

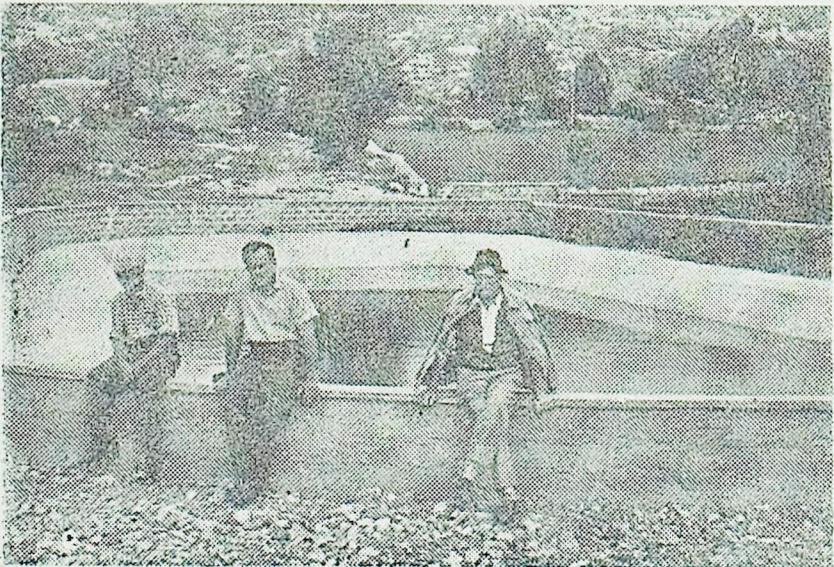
Zitni molj — *Tinea granella*. Ta molj je močno razširjen v tistih žitnih shrambah, ki niso zračne in kjer žita ne obračajo. Največ ga je v Južni Ameriki, na Kitajskem in v azijskem delu SZ. Dolg je 5 do 7 mm. Je srebreno bele barve, ima pa temnorjave lise na krilih in dolge sivorjave rese. Ko gosenica dorase do 10 mm, je rumenobelega barve in ima 8 parov nog. Samica odloži približno 100 jajc na žitna zrna. Po dveh tednih se iz jajčec izležejo gosenice, ki napadajo zlasti rž, pšenico pa tudi ječmen in oves. Gosenicam grede v tek tudi suhe gobe. Metulji žitnega molja letajo od avgusta do septembra. Najbolje je, da skladišče temeljito prezračimo, klobčiče na žitu, ki jih gosenice sprejedo iz ostankov zrn in iztrebkov, pa takoj odstranimo.

Koruzni molj — *Sitotroga cerealella*. Tega koruznega molja na Primorskem dobro poznajo. Razen koruznih zrn napada tudi druga žita in suho sadje. Koruzi je nevaren že med njenim dozorevanjem. Koruzni molj je nekoliko manjši od žitnega. Njegova kri-

la so enakomerno rumenorjave, gosenice pa so najprej rdeče barve, nato pa postanejo bele.

Krompirjev molj — *Phtorimaea operculella*. Razširjen je v Južni Evropi, v ZDA, Srednji in Južni Ameriki, Južni Afriki, Avstraliji in Indiji. Medtem ko je krompirjev molj zelo nevaren zaradi močne razširjenosti v Dalmaciji, je na področju našega okraja še neznan. Dolg je 5 mm, njegova prednja krila so večja od zadnjih, so sivorjave barve s temnimi pegami. Gosenica je rumenozelene barve, meri do 15 mm in ima glavo rjave barve. Buba preživi v svilastorumenem zapredku. Molj odlaga jajčeca posamezno ali v skupinah po tri do pet komadov. Najraje jih odlaga na spodnjo stran listov ali pa na izpostavljene gomolje, vreče ali na druge predmete v skladišču. Gosenice navrtajo najprej list, potem pa skozi peclje zlezejo v stebelca in tam živijo. V gomoljih izgrizujejo meso ter povzročajo vgnezditev glivic. Medtem ko ima krompirjev molj v toplejših krajih, kot je n. pr. Egipt, 9 generacij letno, jih ima v Dalmaciji 5 do 6.

Volneni molj — *Tineola biselliella*. Razširjen je v Evropi, Severni Ameriki in Afriki, v Indiji, Avstraliji in Novi Zelandiji. Dolg je 4 do 9 mm, z razprtimi krili pa meri 14 mm. Prednja krila ima večja in so rumene barve. Gosenica je umazano bele barve, dolga 10 mm. Vsaka samica odloži v večernih urah približno 150 jajčec, iz katerih se čez dva tedna razvijejo gosenice. V volni naredi gosenica hodnik odprt z obeh strani in v njem živi, dokler se ne prelevi v metulja. V toplih prostorih imajo volneni molji 4 generacije letno; gosenica lahko živi brez hrane več kot 8 mesecev.

Novo napajališče v Lokvi

75 kg TEŽAK OKEL

Pri kopanju temeljev za novo elektrarno v bližini češkega kopališča Piščan so izkopali orjaški okel mastodonta, prednika današnjih slonov. Okel je več kot meter dolg in 15 cm debel ter tehta 75 kilogramov.

ZEPNI RADIO TELEFON

Znana ameriška kompanija Bell je pred kratkim dala na trg nov tip radio telefona, ki se odlikuje po izredno majhnih razmerjih in teži. Aparat je tolikšen, da ga njegov lastnik lahko brez težav nosi zmeraj s sabo v žepu. Namenjen je predvsem poslovnim ljudem, zlasti pa zdravnikom, novinarjem in drugim podobnim poklicem. Preko njihovega hišnega telefona jim omogoča vsak čas zvezo s katerikoli telefonskim naročnikom.

V to tekmo so posegli zadnje čase tudi Angleži. Njihov načrt za medplanetarno postajo je pravzaprav nekakšna kombinacija ruskega in ameriškega. Prostor za posadko je v zunanem obroču, ki se bo vrtel okrog svoje osi, tako da bo centrifugalna sila nadomeščala privlačnost zemlje.

Državni udar v San Marinu. Regenta te najmanjše republike na svetu Marani in Giacomini sta se pred dnevi nasilno polastila oblasti. Razpustila sta skupščino in prepovedala opoziciji vhod v njene prostore. To sta naredila zato, da bi preprečila spremembo volilnega zakona. Volitve bodo namreč v novembru in njima je sedaj potekel mandat. Po novem volilnem zakonu bi dobile volilno pravico tudi žene, kar bi lahko bistveno spremenilo politično ravnotežje med strankami, to pa je tisto, kar sta hotela preprečiti.

Tudi gejziri bodo dajali elektriko

V eni izmed zadnjih števil našega lista smo poročali o sovjetskih načrtih za gradnjo prve elektrarne, ki jo bo poganjal ognjenik. Nekaj podobnega so pričeli graditi tudi v Mehiki. Tam bo generatorje poganjala para iz toplih vrelecev — gejzirov. Načrt predvideva gradnjo celega sistema sicer šibkih elektrarn, ki pa bodo skupaj le dajale znatno količino električne energije.

STOLETNIKU ZRASLI LASJE

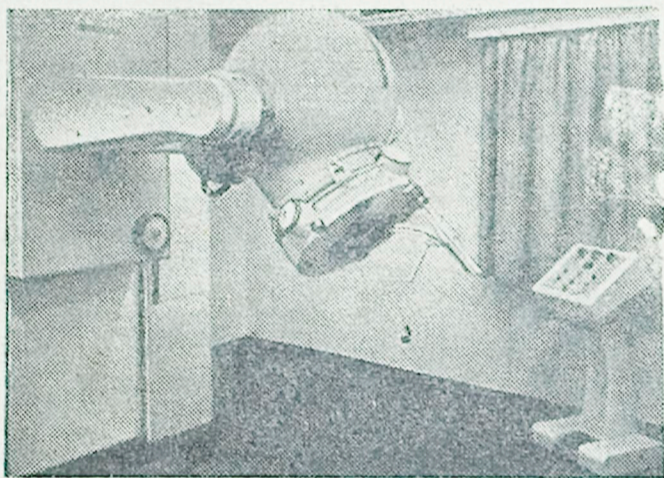
Arsu Uzelac iz Doljan pri Vrhovini je nedavno praznoval svoj 104. rojstni dan. Mož je kljub starosti še zmeraj izredno

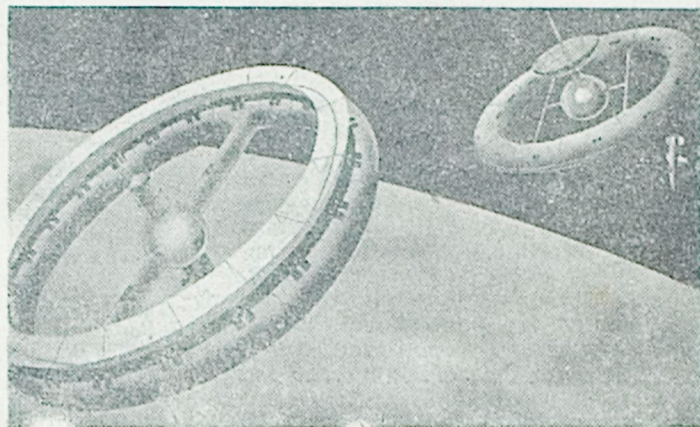
Dva dni in dve noči so čakali na pomoč. V bližini Filipinov v Tihem oceanu se je pred dnevi potopila ladja s 36 potniki. Ti so se oprijeli razbitin svoje ladje in čakali na pomoč. Sele po 48 urah jih je opazila danska ladja ter jih popolnoma izčrpane rešila na svoj krov.

ZDRAVILNO VINO

Madžarski kemiki so ugotovili, da vsebuje znano madžarsko vino tako imenovani tokajec, znatno količino penicilina, to je tiste zdravilne plesni, ki jo danes tako pogosto uporabljajo v medicini. S tem se je sloves že itak priznanega vina seveda še bolj dvignil, saj menijo, da bodo lahko z njim zdravili celo vrsto bolezni.

Te dni so odprli na neki londonski kliniki nov oddelek za zdravljenje raka. Oddelek so opremili s tako imenovano kobaltno bombo. Po izjavi direktorja Britanskega atomskega centra so z novo pripravo dosegli zelo ohrabrujoče uspehe v boju proti tej zahrbtni bolezni. Radioaktivni žarki, ki jih izžareva kobaltna bomba, uničujejo rakaste celice, ne da bi pri tem kakorkoli poškodovali zdravo tkivo.

Tekma za osvojitve vesolja. Tako Američani kot Rusi z različno naglico pripravljajo načrte za medplanetarne ladje in postaje, ki naj bi pripomogle k uspešnim poletom na druge planete. Na sliki vidimo dva načrta — ruskega in ameriškega. Takoj bomo opazili, da med njima ni bistvenih razlik in trenutno gre največ za to, kdo ga bo prej uresničil.

Znano filmsko igralko Marilyn Manroe in dramatika Arthurja Millerja proglašajo zadnje čase za naj-srečnejši zakonski par.

Zastrupljeno mesto

V kanadskem mestu Thameville sta trčila vlak in tovorni avto. Nezgoda sama po sebi ni bila huda, saj ni zahtevala nobene človeške žrtve, le vozač kamiona je bil lažje poškodovan. Toda na tovarnjaku je bilo pet ton enega izmed najhujših strupov, kar jih poznamo — ciankalija. Ker je vlak potiskal razbit kamion skoraj poldrugi kilometer daleč skozi središče mesta, se je ves strup razsul daleč naokrog. Zato je morala oblast popolnoma zapreti ves ta del mesta, obenem pa so poslali na kraj nezgode posebne ekipe, da odstranijo strup. To ni bilo lahko delo. Ciankalij je bil namreč v drobnih kristalih, ki so se razpršili po ulicah in parkih. Strup pa je, kot vemo, že ob dotiku s kožo smrtno nevaren. Razen tega so morali hiteti, da ga odstranijo pred dežjem,

ker bi v nasprotnem primeru nastali hudo strupeni hlapi, tako da bi morali za daljšo dobo popolnoma izseliti vse prizadeto področje.

Dvaindvajsetletni Davis Duty se poslavlja od svojega zvestega psa, ki ga je spremljal na dolgi poti iz Amerike v Anglijo. Davis je namreč popolnoma slep in brez spremljevalca ne more nikamor, pes pa bo moral ostati šest mesecev v karanteni, kot to določajo angleški predpisi.

POPLAVE V TURČIJI

Prejšnji torek je zajela glavno mesto Turčije Ankara huda nevihta. Voda je preplavila ves severovzhodni del mesta in dosegla ponekod višino 9 metrov. Popolnoma je uničenih več kot 400 hiš, okoli tisoč pa poškodovanih. Po dosedanjih podatkih je terjala poplava 87 smrtnih žrtev.

Kakšni so bili naši predniki

V pravljicah in legendah prav pogosto srečamo orjaška bitja, strašne velikane, pod čigar koraki se trese zemlja in trepeta vse živo okrog njih. Seveda gledamo nanje le kot na proizvod človeške domišljije in zaman bi iskali tistega, ki bi verjel, da so takšna bitja res kdaj živel. Najnovejša odkritja pa so po-

kazala, da imajo te pravljice le nekaj osnove in sicer dokaj stvarne. Ze 1943. leta so našli nekje v Aziji nekaj nad sedem centimetrov dolgih zob, za katere so znanstveniki trdili, da pripadajo nekemu človeku podobnemu bitju neverjetne velikosti. Ni dolgo tega, ko so odkrili na Malaji to potrdila. Tam so namreč izkopali razen podobnih zob tudi več drugih kosti pračloveka, ki so mu dali učeno ime gigantropitekus. Po izkopanih sodoč, je bil to res pravi orjak, saj je meril od pet do glave celih pet metrov. Ugotovili so tudi, da so ta bitja živel približno pred 600.000 leti. Razumljivo je, da so ta odkritja povzročila veliko zanimanje tako med učenjaki kot v ostalem svetu.

Marilyn si je že opomogla po pretresu, ki ga je doživela zaradi prekinitve nosečnosti in izjave zdravnikov, da bo težko kdaj postala mati. Pravijo, da je Marilyn vzorna žena.

Obesil sem se na vrbovo vejo in nisem imel moči, da bi se vzel, vendar sem vedel, da zdaj ne bom več utonil. Ko sem se še oklepal hloda, mi niti za hip ni prišlo na misel, da bi lahko utonil.

Čutil sem se praznega, v želodcu in prsih pa sem občutil bolečino od naporov; držal sem se za veje in čakal. Ko je slabost prešla, sem se zavlekel med vrbe in se vnovič predal počivanju. Z rokami sem se oklepal enega izmed grmov ter se s prsti krčevito držal za veje. Potem sem se sprazil naprej in se skozi vrboveje zvelkel na breg. Bil je že skoraj dan, vendar ni bilo videti nikogar. Ležal sem na trebuhu na bregu ter poslušal reko in dež.

Čez nekaj časa sem vstal in se napolil vzdolž obale. Vedel sem, da ni na reki nobenega mostu vse do Latissane. Mislim, da sem najbrž nasproti San Vitu. Začel sem razmišljati, kaj naj storim. Pred menoj je bil potok, ki se je izlival v reko. Stopil sem v tisto smer.

Dotlejš nisem bil opazil nikogar, zato sem sedel poleg grma na bregu potoka, si sezul škornje in izlil iz njih vodo. Potem sem si slekel jopič ter vzal iz njega listnico z dokumenti in denarjem, ki se je bil v notranjem župu čisto premočil, ter nato jopič ožel. Slekel sem hlače in jih prav tako ožel, potem pa še srajco in spodnje hlače. Otrl sem se in obrisal ter se spet oblekel. Čepico sem bil izgubil.

Preden sem spet oblekel jopič, sem z rokavov odtrgal zvezdice in jih vtaknil v notranji žep skupaj z denarjem. Denar je bil moker, vendar v redu. Preštel sem ga. Imel sem tri tisoč lir in nekaj čez. Obleka je bila mokra in se je lepila, zato sem mahal z rokami, da bi pospešil krvni obtok. Nosil sem volneno perilo in sem mislil, da se ne bom prehladil, če se bom gibal. Pištolo so mi bili odvzeli na cesti in skrnil sem prazno torbico pod jopič. Plašča nisem imel in v dežju je bilo hladno.

Šel sem po bregu kanala. Ze se je zdanilo in pokrajina je bila mokra, ravna in žalostna. Polja so bila gola in premočena. V daljavi sem videl zvonik, ki se je dvigal nad ravnico. Prišel sem na cesto. Spredaj sem videl čete, ki so šle po cesti. Mlahavo sem stopal po robu ceste, mimo mene pa so hodili vojaki, ne da bi se zmenili zame.

ERNEST HEMINGWAY:

Slovo od orožja

72

OSLOVENIL RADO BORDON

Ošnil sem s pogledom karabinjerje. Gledali so nove prišlece. Drugi so gledali polkovnika. Sklonil sem se, se pognal med dvema človekoma naprej in s sklonjeno glavo stekel proti reki. Na bregu sem se spotaknil in štrbunknil v vodo.

Voda je bila zelo mrzla, a ostal sem pod gladino, kolikor dolgo sem mogel. Čutil sem, kako me tok nosi s sabo, toda ostal sem pod vodo tako dolgo, da sem mislil, da sploh ne bom mogel več splavati na površino. Vi tistem hipu, ko sem prišel na površino, sem zajel sapo in se spet potopil. Z vso obleko in škornji je bilo lahko ostati pod vodo.

Ko sem drugič priplaval na površje, sem zagledal pred sabo hlod; dosegel sem ga in zgrabil z eno roko. Skrnil sem glavo za hlod in nisem niti pogledal čezenj. Nisem hotel videti brega. Ko sem bil stekel, sem slišal strele, in ko sem se prvokrat prikazal na površju, so prav tako streljali. Slišal sem streljanje, ko sem bil že skoraj nad vodo. Zdaj niso več streljali. Hlod je plaval s tokom, jaz pa sem se ga oklepal z roko.

Pogledal sem na breg. Zdelo se mi je, da se hitro oddaljuje. V reki je bilo mnogo lesa. Voda je bila zelo mrzla. Plavali smo mimo z grmovjem obraščenega otočka, ki je štrlel iz vode. Z obema rokama sem se oklenil hloda in pustil, da me je nesel s tokom. Brega ni bilo več videti.

XXXI

Človek ne ve, koliko časa je v reki, če je tok močan. Zdi se ti, da je minilo že dolgo časa, čeprav ga je le malo.

Voda je bila mrzla in narasla in nosila je mnogo predmetov, ki jih je bila, ko je narasčala, odplavila z brega. Imel sem srečo, da sem se bil lahko oprijel velikega hloda. Ležal sem v ledeni vodi, opirajoč se z brado na hlod in oklepač se ga z obema rokama, kolikor mogoče udobno. Bal sem se, da me zgrabi krč, in upal sem, da me bo zaneslo k bregu.

V dolgem zavoju me je neslo navzdol po reki. Ze se je začelo dani, da sem lahko videl grmovje vzdolž brega. Prikazal se je z grmovjem obraščen otok in tok se je obrnil proti bregu. Vprašal sem se, ali naj slečem obleko in sezujem škornje ter poskušam splavati na obalo, toda odločil sem se, da ne. Ves čas nisem podvomil v to, da bom na nek način dosegel breg, toda bil bi v nerodnem položaju, če bi prišel bos na breg. Kakorkoli sem hotel dospeti v Mestre.

Videl sem, kako se breg približuje in spet oddaljuje, potem pa vnovič približuje. Zdaj me je neslo počasneje. Breg je bil zelo blizu. Videl sem že vrbovo šibovje. Hlod je počasi plaval, tako da je bil breg za mano, in spoznal sem, da sem v vrtincu.

Počasi sem se vrtel v krogu. Ko sem spet zagledal breg, ki je bil zdaj zelo blizu, sem se poskušal držati hloda z eno samo roko, z drugo in z nogami pa zaplavati ter ga potiskati proti bregu; toda tako se nisem nič bolj približal.

Bal sem se, da me bo odneslo iz vrtince; z eno roko sem se oklepal hloda, z nogami pa sem se od strani uprl vanj in ga krepko potisnil proti bregu. Videl sem grmovje, toda kljub vsemu svojemu naporu in temu, da sem plaval na vso moč, me je tok spet odnesel. Tedaj mi je prišlo na misel, da zavoljo škornjev lahko še utonem, vendar sem se še naprej otepal in se prebijal skozi vodo; ko pa sem pogledal proti bregu, sem videl, da se mi približuje, ter sem se dalje boril in plaval, v obupnem strahu zaradi težkih nog, dokler ga nisem dosegel.